

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הכינוי צבא הגנה לישראל רומז לתודעה לפיה כל מלחמה היא תופעה שלילית, הכרח שנכפה עלינו בדיעבד. זו תודעה דיעבדית, ללא כל הארת מוחין. במדרגה זו, יש חשש של קיצוץ בנטיעות – ניתוק המלחמה מהתודעה של תיקון עולם. מה שבסופו של דבר מזיק גם לניהול מלחמת ההגנה עצמה.

[מתוך השיעור 'לבוש המצוות']

ואתחנן־נחמו תשפ"ד

הגליון מוקדש לע"נ **ורדית בת אבשלום הלוי**, ת.נ.צ.ב.ה עם נשמות צדיקים שבג"ע. ולזכות **אבינתן בן דיצה תרצה**, שיצא **לחירות תכף ומיד ממש** וישוב הביתה בריא ושלם בגופו ובנפשו ותהיה הירידה צורך עליה גדולה

ואתחנו נחמו ה'תשפ"ד

26 **הסיפור החסידי**
יפה שעה אחת...
רבי הלל מפאריטש

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
הגבלות בלימוד קבלה
וברכה לבנות מצוה

29 **פֶּאָצור טֵלֶדֶקִים**
כָּל הַלֵּב, כָּל הַנֶּפֶשׁ, כָּל הַמְאֹד!
רְזִי יִלְפֵד אוֹתָנוּ אִיךָ לְאַהֵב אֶת ה'
בְּלִי גְבוּל

04 **מלחמה לכתחילה**
נקודה מעובדת
קדושת המחנה המובילה
למלחמת תיקון-עולם

05 **לבוש המצוות**
שיעור ברמב"ם היומי
עיון בהל' דמאי והתבוננות בקדושת
המחנה ובתפקיד הצבא ומלחמותיו

16 **פרנסה ותיקון הברית**
שיעור בכוונות התפילה
לכבוד הילולת האריז"ל
עיון בתיקון הנוקבא בתפילת עמידה

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צ'אב אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי

 בברכה
 (נס) איעמוד דצוות
 צד השיעורים
 איתך.

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
 בברכה להצלחה..."
 (הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
 מתוך מכתבו אל המחבר מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום ונחמה בכפליים לכל בית ישראל די בכל אתר ואתר ובתוכם לקוראי עלון נפלאות הי"ו. שבת ואתחנן נחמו בפתח ועמה גליון חדש ומלא בכל טוב כתמיד.
השבוע בגליון:

שני שיעורים באמתחתנו השבוע: **שיעור עיני חסידי ברמב"ם היומי** [שחזר לאחר העדרות ממושכת] **ושיעור בכוונות התפילה לכבוד הילולת האריז"ל.**

בשיעור הראשון – **לבוש המצוות** – שיעור עיני בהלכה מתוך הרמב"ם היומי משבת שעברה, עסק הרב בהלכה **שמותר להפריש תרו"מ מדמאי כשהוא ערום.** מתוך הלימוד עלתה **הקדמה כללית** על שלושת הרכיבים של קיום כל המצוות – **כונה, ברכה ומעשה** – ומשם עבר העיון **למקור הסוגיא בתורה** בדיני מלחמה, **קדושת מחנה הצבא** והבנה אקטואלית מתמיד על **תפקידו של הצבא ומהות המלחמה הנכונה.** שיעור מלא במשמעות ואקטואליה שאסור להחמיץ.

השיעור השני – **פרנסה ותיקון הברית** – הינו שיעור בכוונות התפילה לכבוד הילולת **האריז"ל** ב'ה' מנחם"אב. בשיעור מפרט הרב את **מבנה תיקון הנוקבא** בברכות אמצעיות של תפילת עמידה, תוך התמקדות בבניין **הנצח וההוד בברכות "ברך עלינו" ו"תקע בשופר גדול".** הפרק החותם את השיעור עוסק בתופעה ייחודית בברכת השנים ופורש **פרצוף יפהפה של מדרגות הזמן.**

ברוך ה', מצבו הבריאותי של **הרב שליט"א משתפר והולך,** כפי שניתן להתרשם גם מהאורך של השיעורים (כמובן, להמשיך להתפלל!). עם זאת, עדיין יש טרדות רפואיות, שבקביעות של השנה הצטרפו לכך שהגליון ירד לדפוס במוצאי תשעה באב, ולכן **השיעורים שבו לא הוגהו כרגיל** ומן הסתם יש בהן יותר שגיאות – **וה' הטוב יכפר בעד.**

שימו לב: בגליון הקודם **נפלה טעות** בסדר לימוד ה**נ"ך היומי** ונכתב כי הלימוד מתחיל מעובדיה פרק א במקום יונה פרק א. **הסדר המעודכן לקמן.**

שבת שלום ומבורך, וברכת נחמה לכל ישראל,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת עקב הבעל"ט:

נ"ך יומי – מיכה פרקים ד"ז, נחום פרקים א"ג; **משנה** – קידושין פרק א.

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

מלחמה לכתחילה

תודעת התקפה וכיבוש. עלינו להלחם כדי לכבוש את הארץ הקדושה שנתן לנו ה', כדי למגר את הרע מן העולם וכדי להרחיב את גבולות הקדושה. אם המלחמה נעשית בדיעבד, אולי די בכך שה' ילך מאחורינו, ישמור אותנו מתבוסה ויגבה אותנו במשימה הלא-נעימה שנכפתה עלינו (משימה שנדמה, כביכול, שגם ה' עצמו סולד ממנה...). אבל כאשר המלחמה היא קיום רצון ה', מצוה הנוהגת לכתחילה, אנחנו מצפים שה' ישרה בתוכנו ממש, וגם ילך לפנינו ויחולל לנו נסים ונפלאות. גם כאשר נמצאים במלחמה להצלת ישראל מיד צר, כמו היום, מלחמה שנפתחה לצערנו במצב הכי דיעבדי, עלינו לרומם את התודעה למשימות חיוביות הנדרשות מאתנו מלכתחילה – מיגור הרע, כיבוש והתיישבות כרצון ה'.

ככל שהמלחמה נעשית לכתחילה, מתברר גם שהמגמה האמתית שלה היא תיקון-עולם ושלוש-אמת: ראשית, לפי תורה קודמת לכל מלחמה קריאה לשלום. השלום של התורה הוא כניעת האויב (השלמה), הכרתו בבעלות עם ישראל על השטח, כשהוא כפוף-משועבד לגמרי לריבונות שלנו, וקבלתו על עצמו שבע מצוות בני נח – שלום שמכיר בעליונות הרוחנית שלנו ובכך שכיבוש שלנו טוב לנו ולעולם כולו. אפילו כאשר נזקקים למלחמה, תוך כדי מיגור הרע יש הזמנה לניצוצות הכבושים בתוכו להתגייס ולהצטרף למחנה ישראל. כמובן, כדי שמחנה ישראל יהיה מחנה שכינה, מופת של קידוש ה' המזמין את כל בני האנושות הטובים והמוסריים להצטרף אליו, יש להקפיד על קדושת המחנה. מחנה קדוש, בו שורה השכינה, יוצא למלחמה לכתחילה, זוכה לניצחונות נסיים, לכיבושים ולהצלחה אלוהית המביאה בעקבותיה שלום-אמת ותיקון לעולם כולו.

מלחמה היא מצב-חירום, הגורם לכך שבדינים מסוימים הקלו לאנשי הצבא הנמצאים במחנה לנהוג כפי הדין בדיעבד (גם כשאין פיקוח-נפש, הדוחה את כל התורה, כמובן). אמנם, דווקא בענייני קדושת המחנה, בנקיות וזהירות מכל "ערות דבר", נדרשת הנהגה לכתחילה, עד שדווקא מדיני המחנה נלמדות הלכות אלו גם למצבי השגרה. מדוע?

התורה עצמה נותנת לנו את התשובה: "כִּי הוּי אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶיךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲרֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲחֵרֶיךָ". בעת מלחמה אנחנו זקוקים לשמירה אלוהית מיוחדת, שתציל אותנו מכל צר, וגם לסייעתא דשמיא מיוחדת לניצחון, שה' ילך לפנינו ויביס את אויבנו. לשם כך יש להקפיד על קדושת-ישראל, המזמינה את ה' לשרות במחנה, ולהזהר זהירות יתרה מכל פגם או תערובת הפוגעים בקדושה הזו.

כמובן, יש לכך משמעות אקטואלית לגבי הגיוס ותנאי-השירות, שצריכים לאפשר צבא צנוע, טהור ונקי, אשר קדושת-ישראל תופסת בו מקום עיקרי. אך מעבר לכך, אווירת הלכתחילה הנדרשת במחנה משפיעה על תפיסת המלחמה והצבא בכלל: התפיסה הרווחת היום, המתבטאת בשם 'צבא הגנה לישראל', היא שמלחמה היא הכרח הנכפה עלינו בדיעבד, משום שאויבנו אינם משלימים עם קיומנו. אך התורה מציגה את המלחמה באופן אחר, כמצוה-לכתחילה, מתוך

שיעור

שיעור רמב"ם הלכות מעשר פ"ט ה"ד

לבוש המצוות

קיצור מהלך השיעור

בשבת חזון, אחרי הפסקה של חדש וחצי בשיעורי הרמב"ם, זכינו שוב, ברוך ה', לשיעור ברמב"ם היומי (ונקווה שבעזרת ה' זו התחלה של חזרה לשגרה מבורכת גם בתחום הזה). נקודת המוצא של השיעור היא ההלכה **שמותר להפריש תרו"מ מדמאי כשהוא ערום**. **פרק א** הולך 'אחורה', למקור ההלכה במשנה, עם סדר פנימי בכל הדינים שבה, ואחר כך ממשיך 'קדימה' לשאלה מה הדין של קיום **כל המצוות** כשהוא ערום. מתוך הדברים עולה הבנה רחבה יותר של **שלושת הרכיבים** של כל מצוה – **כוונה, ברכה ומעשה** – וגם יסוד חינוכי חשוב. **פרק ב** חוזר למקור הסוגיא בתורה, בתוך **דיני מלחמה**, ומסיק ממנו מסקנות אקטואליות – התחזקות **בקדושת המחנה** והבנה עמוקה ויסודית יותר של **תפקיד הצבא ומלחמותיו**. את השיעור חורזת נקודת היחס הפנימי **בין דיעבד ולכתחילה**, המופיעה בתחלה בהקשר של ההלכה המדוברת ומקורה וחוזרת בסיום באופן מפתיע ורבי-משמעות ביחס לצבא ולמלחמה.

כשמפרישין מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני אין מברכין עליהן לפי שהוא ספק לפיכך מותר להפריש כשהוא ערום.

א. קיום מצוה כשהוא ערום "מותר להפריש כשהוא ערום"

כתב הרמב"ם בהלכות מעשר פ"ט ה"ד^א:

נערך ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה מאד. שבת דברים תשפ"ד – כפ"ח.

א שיעור הרמב"ם היומי (ג"פ) ב' מנחם-אב תשפ"ד. בהשגחה פרטית זהו השיעור של שבוע שבת-חזון. ידועים דברי רבי לוי יצחק מברדיטשוב – שרבי הלל מביא ומבאר (בד"ה "ענין שבת חזון") – שבשבת חזון מראים לכל יהודי את בית המקדש, כשהמשל שלו לכך הוא ילד שקרע את לבושו היקר ומראים לו אותו כדי שייטיב את דרכיו ויזכה בו שוב. על אף שבית המקדש הוא בית, שהוא מקיף רחוק ונעלה יותר מהמקיף הקרוב של לבוש, המשל הוא דווקא

לבוש (וראה לקו"ש ח"ט עמ' 24 ואילך, ובכ"מ) – הבית הוא המקיף דיחידה והלבוש הוא המקיף דחיה (ראה קהלת יעקב ערכי 'בית' ו'לבוש', ועוד), אלא שיש מעלה גם בחיה לגבי היחידה, כידוע שבלשון המדרש החיה למעלה מהיחידה (בראשית רבה יד, ט). לענייננו, קיום המצוות ערום – המרמז למצב של "ערום מן המצוות", כדלקמן – רומז למצבו של הילד שקרע את הבגד היקר (כאשר לכל לראש הוא קרע את לבוש המצוה, הציצית שלו). וראה עוד לקמן הערה לו.

הַדְּמָאִי, מְעַרְכִּין בּוֹ, וּמְשַׁתְּתֵפִין בּוֹ, וּמְבָרְכִין עֲלָיו, וּמְזַמְּנִין עֲלָיו, וּמְפָרְשִׁין אוֹתוֹ עָרוֹם, בֵּין הַשְּׂמֵשׁוֹת. הָא אִם הַקָּדִים מְעַשֵּׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, אֵין בְּכֶךְ כָּלוּם.

ארבעת הדינים הראשונים במשנה הם בדיעבד: על אף שלכתחילה יש להפריש תרומת מעשר ומעשר שני מהדמאי, גם אם לא עשו זאת ניתן לערב בו עירובי חצרות ועירובי תחומין ולהשתתף בו שיתופי מבואות ואם אוכלים אותו יש לברך עליו (ואין בכך משום "בצע ברך נאץ הוי"¹) ולזמן אחר אכילתו. הטעם לדינים אלו הוא שהדמאי מותר לכתחילה לעניים, ולכן אף במי שאינו עני יש בו היתר בדיעבד, שהרי אם ירצה יוכל להפקיד נכסיו ולהיות עני.

שלשת הדינים הבאים במשנה עוסקים בהפרשה הנדרשת מהדמאי, כפי הדין לכתחילה, ובהבדלים בינה להפרשה מטבל ודאי: טבל ודאי אין להפריש ערום, משום שלא ניתן לברך כך על ההפרשה², אך על דמאי אין מברכים ולכן ניתן להפרישו ערום. אסור להפריש תרומות ומעשרות בשבת³, ולכן גם בזמן הספק, בין השמשות, אין מפרישין מטבל ודאי, אך מהדמאי מותר להפריש בין השמשות. בהפרשת תרומות ומעשרות מטבל ודאי צריך להקפיד על הסדר ואסור לשנותו⁴, אך בדמאי "אין בכך כלום". בפשטות, שלשת הדינים האחרונים במשנה נוהגים לכתחילה (כפי שנראה לקמן, יש שדנו האם "מפרישין אותו ערום" הוא לכתחילה או בדיעבד, כשיש סבה שמקשה לנהוג אחרת, אך בפשט המשנה והרמב"ם משמע שמדובר אף לכתחילה⁵).

הדין שמביא הרמב"ם, "מותר להפריש כשהוא ערום", מפורש במשנה שמיד תובא בהרחבה. טעם הדין, "אין מברכין עליהן לפי שהוא ספק", הוא בגמרא⁶, בסוגיא שמלמדת על חיוב ברכה במצוות דרבנן ומקשה מהדין שאפשר להפרש מהדמאי ערום:

ואי אמרת כל מדרבנן בעי ברכה הכא כי קאי ערום היכי מברך? והא בעינן "והיה מחניך קדוש" וליכא! אמר אביי ודאי דבריהם בעי ברכה ספק דבריהם לא בעי ברכה... רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן.

בפשטות⁷ מובן שרבא חולק על דברי אביי, ולשיטתו גם בספק דרבנן מברכים, ורק בדמאי אין לברך משום שהוא קל אף מספק דרבנן ואינו אלא "חומרא בעלמא" משום ש"רוב עמי הארץ מעשרין הן". לפי כללי הפסיקה במחלוקת בין אביי ורבא הלכה כרבא⁸, ולכן תמוה שהרמב"ם מביא כאן את טעמו של אביי. לכן הסבירו מפרשי הרמב"ם⁹ שאין כאן מחלוקת אלא שרבא הוסיף על דברי אביי טעם "לרווחא דמילתא". על כל פנים, פשוט כאן שאסור לברך ערום – משום "והיה מחניך קדוש וגו'", וכדלקמן באריכות – אלא שבדמאי אין ברכה ולכן מותר להפריש ממנו ערום.

בין דמאי לטבל ודאי

נחזור למקור הדין במסכת דמאי¹⁰, ברצף דינים לגבי דמאי בסיום הפרק הראשון¹¹:

ב שבת כג, א.

ג ראה רש"י ד"ה "רבא אמר". ובחידושי הרשב"א והריטב"א – ועוד – האריכו להסביר את גדר המחלוקת באופן מורכב יותר.

ד ע"פ בבא מציעא כב, ב (ובכ"מ). ראה גם יד מלאכי כללי התלמוד סי' קנג ואילך. ועוד.

ה ראה כס"מ ומהר"י קורקוס על אתר (אך ראה עוד לקמן הערה מ).

ו דברים כג, טו.

ז מסכת דמאי היא המסכת השלישית בסדר זרעים, אחרי ברכות ופאה, על אף שניתן היה לצפות שהיא תהיה מאוחר יותר – אחרי תרומות, מעשרות ומעשר שני – שהרי היא עוסקת בהפרשה שלהם במקרי ספק, ואכמ"ל.

ח דמאי פ"א מ"ד (חצי הראשון של המשנה).

ט תהלים י, ג.

י ע"פ ברכות מז, א ועירובין לא, א (ועוד). ראה במקורות דלהלן הערה יז.

יא תרומות פ"א מ"ו. הלכות תרומות פ"ד ה"ד.

יב שבת פ"ב מ"ד.

יג מעשר שני פ"ה מ"א.

יד בחידושים המוחסנים לר"ן שבת כג, א ד"ה "ומפרישין אותו ערום" – המקור עליו מסתמך הדרך אמונה דלקמן שזהו הדין רק במצב דיעבד – הוא מפרש ש"ומפרישין אותו ערום בין השמשות" היינו דין אחד, שדווקא בבין השמשות של ערב שבת, כשהשעה עוברת ואם לא יפריש לא יוכל

המשניות "מברכין עליו" היינו ברכת המזון, המצטרפת לזימון – ברכת המזון היא חיוב מן התורה ליחיד שאכל והזימון הוא חיוב מדרבנן לשלשה שאכלו כאחד. הברכה עצמה היא בסוד "ברכות לראש צדיק"^{יט} שביסוד. הזימון שייך למלכות, בהיותו דין דרבנן ("מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה"^כ) שיש בו השפעה לזולת, והריהו מעטר את הברכה באופן מלכותי, "ברב עם הדרת מלך"^{כא}. לדעת רש"י^{כב} "מברכין עליו" היינו ברכה ראשונה^{כג} ו"מזמנין עליו" היינו הזימון בברכה אחרונה (ששניהם מדרבנן) – כפי הסדר^{כד} – כאשר היחס בין ברכה ראשונה

לאחרונה הוא יסוד ומלכות. שלשת הדינים לכתחילה הם כנגד חג"ת מלמטה למעלה:
"מפרישין אותו ערום" שייך לתפארת, "תפארת גופא"^{כה}, המתגלה מהכיסוי. כל זמן שהעובר ברחם אמו הוא מכוסה, מלובש, וביציאה לאור עולם הוא ערום. בסדר מלמטה למעלה, שני השלישים התחתונים של התפארת, שבסוד "עץ הדעת טוב ורע"^{כו}, הם מגולים והשליש העליון שלה, שבסוד "עץ החיים", מכוסה^{כז}. משני השלישים התחתונים עלולה להיות יניקה לחיצונים, לכן יש מי שאומר שקיום המצוה ערום הוא בדיעבד, אך בפשטות

הדיעבד הוא מצב של עיבור, הקיום במדרגת המוטבע, ואילו ליניקה, הקיום במדרגת המורגש, כאשר התינוק יוצא לאור עולם וכבר יש בו המשכת מוחין מסוימת, שייך הדין לכתחילה

הקבלת הדינים למדות הלב

את שבע הדינים שבמשנה ראוי לכוון כנגד שבע מדות הלב, כאשר החלוקה בין דייעבד, שבתחלת המשנה, ולכתחילה, שבהמשך המשנה, היא חלוקה בין נהי"ם (מוטבע) לחג"ת (מורגש). הדיעבד הוא מצב של עיבור, הקיום במדרגת המוטבע (נהי"ם), ואילו ליניקה, הקיום במדרגת המורגש (חג"ת), כאשר התינוק יוצא לאור עולם וכבר יש בו המשכת מוחין מסוימת, שייך הדין לכתחילה.

ובפרט, ארבעת הדינים בדיעבד הם כנגד נהי"ם לפי הסדר מלמעלה למטה: עירובי חצרות ושיתופי מבואות הם שני דינים של שותפות – שיתוף רשויות בין אנשים שונים. שותפות שייכת לספירות נצח והוד, בהן מאיר שם **צבאות**, שבאתב"ש הוא השם הקדוש **השתפא**, לשון שותפות^ט. הדין של "מערבין בו" כולל גם עירובי תחומין, שיש להם סמך מן התורה^{טו} (ולכן הוזכרו שיתופי מבואות, שהם כעירובי חצרות, מדרבנן, ללמד ש"מערבין בו" כולל גם עירובי תחומין^{טז}). עירובי תחומין מאפשרים לצאת לאדם ממקומו הרגיל, בסוד יציאת הנצח "לבר מגופא"^{יח}, לכן "מערבין בו" מקביל בפרט לנצח ו"משתתפין בו" להוד. הזוג הנוסף, "ומברכין עליו, ומזמנין עליו", הוא יחוד יסוד ומלכות. לדעת הרמב"ם בפירוש

יט משלי י, ו.

כ הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

כא משלי יז, כח.

כב שבת כג, א ד"ה "ומברכין עליו".

כג יודגש שאין כאן מחלוקת לדינא, שהרי גם לפי הרמב"ם מברכים על דמאי תחלה וסוף (הלכות ברכות פ"א ה"כ).

כד ראה הון עשיר על אתר.

כה הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

כו בראשית ב, ט.

כז ע"ח של"ח (רחל ולאה) פ"ג (מ"ת).

לאכול בשבת, אזי מפרישין ערום – אך ודאי שהרמב"ם לא פרש כן בפירוש המשניות שלו ולא פסק כך בהלכה דידן (בה לא נסמך דין בין השמשות לדין של הפרשה ערום), ודוק.

טו קהלת יעקב ערך 'השתפא'; פנים יפות על שמות לא, יג. ספר הנפש פ"ב (עמ' ר).

טז ראה ירושלמי שבת סוף"ב; רש"י ותוס' שבת לד, א וש"נ.

יז רש"י שבת כג שם, ובמפרשי המשנה בדמאי.

יח זהר ח"א כא, ב.

בפשטות, כפי שכבר הוזכר, משמע מלשון הרמב"ם שכל הבעיה היא לברך ברכה ערום, אך בעצם קיום המצוה^ג של ההפרשה ערום אין בעיה לכתחילה, ונראה פשוט שמכאן יש ללמוד לשאר המצוות^ד. אמנם, רבים כתבו^ה שאין זו הנהגה לכתחילה, שהרי יש לקיים את המצוות דרך כבוד^ו – והרי לבוש הוא כבוד^ז – ובקיום מצוה ערום יש משום בזיון מצוה (שאת איסורו לומדים מן התורה^ח), והביאו מהזהר^ט שראוי לקיים מצוה תוך תיקון עצמו וטהרה של סביבתו, אלא שרק כאשר יש סבה שמקשה על קיום המצוה כראוי הדין הוא שניתן לקיימה גם ערום. ויש שלמדו שדווקא בדמאי נאמר שמתור להפריש ממנו ערום משום שאין כאן מצוה אלא "חומרא בעלמא"^י, אך מצוה ודאית אין לקיים

לג ורמז: מצוה ברכה בהכאת אותיות – מ פעמיים ב, צ פעמיים ר, ו פעמים כ (עד כאן עולה 18200, י"פ 1820) ה פעמים ה (עוד ה ברבוע) – עולה 18225, 135 (מצה, מה מה) ברבוע.

לד ראה לדוגמה בשו"ת תורה לשמה או"ח שאלה קלב (אלא שגם שם סיים שאף ש"ליכא איסורא הא ודאי כל היכא דאפשר... צריך לעשות לכבוד המצוה" ומביא דברי הזהר שבפנים).

לה ראה דרך אמונה על אתר ס"ק כז (וראה לעיל הערה יד בנוגע למקורו). והאריכו בזה בשו"ת לב אברהם ח"א סימן יז ובשו"ת ישועת משה ח"ג סימן כב וש"ב (ובשו"תים הנ"ל הציעו לחלוק בין מצוות שבין אדם למקום, שבהם גדר הכבוד הוא לבוש ומקום נקי וכו', למצוות שבין אדם לחברו שבהן גדרי הידור ובזיון נמדדים בעיקר בפיוס והטבה בשלמות, עיי"ש).

לו ורמז: דרך כבוד עולה ח"פ כבוד (היינו שידרך עולה ז"פ כבוד) ועולה אהרן, והוא סוד ח בגדי אהרן כהן גדול העשויים "לכבוד ולתפארת" (שמות כח, ב; שם, מ) – נוסף על כך שבכלל ענין הלבוש הוא כבוד, כפנים – ומכאן (בהמשך להערה א) טעם לקישור בית המקדש בכלל לסוד הלבוש, משום שעיקרו הכהן הגדול שכבודו על בגדיו.

לז "רבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי" (שבת קיג, א"ב) ולבוש הוא נותריקון לאיבוש (שבת עז, ב), הוא מסיר את הבושה ומכבד את האדם.

לח ראה שבת כב, א.

לט ע"פ זהר ח"ב ככה, א.

מ הגדרת דמאי כ"חומרא בעלמא" היא בעיקר לפי דברי רבא, ש"רוב עמי הארץ מעשרים", ומכך שהרמב"ם הביא את נימוקו של אב"י (שארן מברכים כי יש כאן ספק, ולא חומרא בעלמא), נראה לצדד שלדבריו אין כאן דין מיוחד בדמאי, ודוק.

הקיום ההוא לכתחילה, ויש לומר שדיעבד שייך בפרט לשליש התחתון של התפארת ולכתחילה לשליש האמצעי שלה (ולחלוקה זו ישתייכו גם ה'חילוקים' שמציעים האחרונים בענין זה בין סוגי מצוות שונים, כדלקמן).

את הדין שניתן להפריש מהדמאי בין השמשות מתאים להקביל לגבורה, כח הצמצום.

בין השמשות הוא זמן מסופק שלמרות שרוצים "לצמצם"^{כח} ולכוון אותו בדיוק לא ניתן לעמוד עליו (שהרי הוא "כהרף עין"^{כט}, ומבואר^ל שהוא סוד "קרן זוית", נקודת ה'אין' שבין 'יש' ל'יש'). כאן יש הכרעה שלגבי דמאי 'אפשר לצמצם'

ולקבוע את כניסת שבת הודאי, ובין השמשות נידון כחולין ודאי (וגם בכך יש גבורה המצמצמת את הקדש).

הדין האחרון, שבהפרשה מדמאי אין חוששים לסדר, שייך לחסד – הוא מלמד שהעיקר הוא הנתניה, ואין בה שום הגבלות וסדרים מחייבים. העיקר לעניינו שמהקבלה זו עולה המרכזיות של הדין בו עוסקת ההלכה דנן ברמב"ם, המכוון כנגד התפארת, וממילא היותו מפתח להבנה של כללות המצוות, "רמח אברין דמלכא"^{לא} של "תפארת גופא".

קיום מצוות ערום

הדין שמתור להפריש מן הדמאי ערום הוא פתח לדיון האם מותר לקיים מצוות ערום^{לב}:

כח ע"פ ירושלמי שבת פ"ט ה"ה (וראה בקרבן העדה ובפני משה שם).

כט שבת לד, ב.

ל סידור עם דא"ח נ"ד, א, ובריבוי מקומות בחסידות. מפענח צפונות עמ' קעדח.

לא ע"פ תקו"ז תקון ל (עד, א).

לב בהבא לקמן ראה מדור 'הלכה יומית לעין ברמב"ם' בחוברת דבר מלכות.

בהפרשה מדמאי

אין חוששים
לסדר – העיקר
הוא הנתניה, ואין
בה שום הגבלות
וסדרים מחייבים

ילד קטן עלול להסתובב ללא בגדים (ואף לקרוע את בגדיו), והשאלה האם מחנכים אותו לקיום מצוות גם כשהוא ערום או שהחינוך הוא שלקיום מצוה יש להתלבש

ערום.^{מא}

מעבר לדין ביחס לאדם עצמו, לשאלת קיום המצוות יש גם השלכות משמעותיות לגבי חינוך – אדם מבוגר בדרך כלל מקפיד על לבושו^{מב}, אך ילד קטן עלול להסתובב ללא בגדים (ואף לקרוע את בגדיו^{מג}), והשאלה האם מחנכים אותו לקיום מצוות גם כשהוא ערום או שהחינוך הוא שלקיום מצוה יש להתלבש. בכלל, יש מצוה מן התורה ללמד תורה לילדים^{מד},

אך עיקר דין חינוך הוא בנוגע למצוות^{מה} (כולל המניע הפנימי שלהן^{מו}), אהבה שהיא שרש כל מצוות עשה ויראה שהיא שרש כל מצוות לא-תעשה^{מי}. בפנימיות, המצוות עצמן הן בגדר לבושים^{מח}, וכפי שהסבירו חז"ל את ידיעת אדם וחווה ובושתם "כי עיךמם הם"^{מט} על מצב של "ערום מן המצוות"^{נא} (ועל הנחש, שגרם לחטא,

אא-ראה באריכות דברות משה שבת סימן כב ענף ג (בחיפיות גדולה, ושם מצדד שהאיסור במצוה, שמן התורה, גדול מהאיסור בברכה, שמדרבנן) שכתב ללמוד כן מלשון המשנה בדמאי והאריך בהבנת דברי הרמב"ם (ואף הציע לתקן את הלשון) – ע"י"ש. ובמשנת אליעזר דמאי על אתר (עמ' ת) הציע ללמוד באופן דומה, שבהפרשה מדמאי אין מצוה לא רק תקנה כדי להנצל מאיסור דמאי, אלא שבהמשך דבריו דחה זאת.

מב אכן, גם אצל מבוגר יש 'תאוה' לחזור למצב שלפני החטא – ויהיו האדם ואשתו ערומים ולא יתבוששו" (בראשית ב, כה).

נג וראה לעיל הערה א.

נד דברים יא, יט; רמב"ם הלכות ת"ת בתחילתו. ובכ"מ. מה ראה גם לקו"ש ח"י"ז שיחה ד לפרשת קדשים (ודוק שם ס"ו בהפרש בין מצות תלמוד תורה שמדאורייתא למצות חינוך שמדרבנן, ואכמ"ל).

מו ראה תניא קונטרס חנוך קטן (הקדמת שער היחוד והאמונה).

מז תניא פ"ד.

מח זהר ח"ב רי, א"ב; ע"ח שמ"ג פ"ג. ראה תניא פ"ד ופ"ה, שער היחוד והאמונה פ"ה. ובכ"מ (לעומת התורה, שהיא מזון, אור פנימי, והתפלה, שהיא המקיף הרחוק, 'בית תפלה').

מט בראשית ג, ז.

נ ספרי ואתחנן פ"א; מדרש תהלים פ"ו.

נאמר שהיה "ערום מכל חית השדה"^{נא} – הוא ערום בעצם). לכן, מפשטות לשון המשנה והרמב"ם (לפני כל החילוקים' וההסברים) – שהדין של קיום מצוה ערום הוא לכתחילה – אפשר להבין שהחינוך הוא שבפנימיות הלבוש העיקרי של האדם הוא לבוש המצוה, ובו יש להדר בכל מצב, גם אם נראה שהאדם ערום בגשמיות, הרי יהודי לעולם אינו ערום באמת משום שהוא מסובב במצוות ונותנות לו כבוד ותפארת^{נב} (וזאת לצד החינוך לדיני צניעות, כפשוט).

קיום מצוות במקום הטנופת

כפי שהובא, את האיסור לברך ערומים לומדים מהפסוק "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר", בו נאריך עוד לקמן. עיקר האיסור לברך כנגד הערוה הוא מהמלים "ולא יראה בך ערות דבר"^{נב}, שאפילו דבור של קדושה אסור^{נד},

נא בראשית ג, א.

נב וכדברי דוד המלך שכאשר ראה את עצמו ערום בבית המרחץ שמח שהוא מהול (מדרש תהלים ה"ל) – יהודי לעולם אינו ערום מן המצוות (וכי"ב "אשה כמאן דמהילא דמיא").

נג ראה גם ב"ק קיד, ב (ואף הקשו מדוע במסכת שבת מובאות המלים "והיה מחניך קדוש" ולא המשך הפסוק, וראה רש"י שבהערה הבאה ששמעם שגרס את כל הפסוק).

נד וראה רש"י בשבת שם ד"ה "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר". ובשבת קק, א דרשו מאכן "דעובד כוכבים ערום אסור לקרות קריאת שמע כנגדו", וראה בבאורי התורה תמימה עה"פ אות עד שמסביר שדרשו "ערות דבר" כ'ערות מדבר' (כל אדם, ולא רק יהודי – ועי"ש בהמשך דבריו על הפראים חסרי הדעת שאינם מתלבשים, שאותם היתה ה"א להשוות לבעלי-חיים). בפשט הגמרא אומרת שמול ערוה של ישראל פשיטא שאסור לקרוא קריאת שמע ולברך, והיחידוש הוא בעובד כוכבים שהיתה ה"א להשוות לבעלי-חיים, אבל בפנימיות – על פי ה"ל שיהודי לעולם אינו ערום מן המצוות באמת – יש לומר שעיקר גדר ערוה הוא ב'עובד כוכבים ערום', ודוק. וכמה רמזים בכיטוי המיוחד "עובד כוכבים ערום" –

מצוות חיוביות שהן מעין רשות, אך בקיומן יש מצוה. דוגמה לכך יש באכילת מצה, שבלי הסדר היא חובה ובשאר ימי החג היא רשות^{טז}, אך איתא בשם הגר"א^{טז} – וכמדומה שגם אדמו"ר הזקן סובר כך^{טז} – שכאשר אוכלים מצה בשאר ימי החג מקיימים בכך מצוה. גם במצוות קיומיות דנים האחרונים^{טז} האם הן בסך הכל הסרה של שלילה, וממילא בלי כוונה על דרך החיוב, או שיש בהן תוכן חיובי מצד עצמן (ויתכן שניתן לחלק בתוכן גופא בין מצוות בהן מודגש צד הסרת השלילה למצוות בהן מודגש צד החיוב, ואכמ"ל).

כוונה, ברכה ומעשה

כמובן, על פי פנימיות, המדגישה את הכוונה הפנימית בכל המצוות – והיינו כוונה עם תוכן פנימי, כדברי תורה, ולא רק "מצוות צריכות כוונה"^{טז} לצאת ידי חובה – יש משמעות רבה לכוונה גם במצוות קיומיות. הדבר נוגע גם להידודי מצוה בפועל, בפרט בשחיטה, כמסופר^{טז} על מורנו הבעל שם טוב שבא לתקן את עבודת הזביחה והיה משחזר את סכין השחיטה בדמעותיו (כאשר גם בשחיטת חולין יש עבודה פנימית של כוונה והעלאת ניצוצות, בדוגמת זביחת קרבן, בו הכוונה נוגעת להלכה במלוא חומר הדין ומחשבה יכולה לפסול ואף לפגל את קרבן), שעל כן מהדרים החסידים שהשוחט ילמד חסידות (בנוסף על ההכרח שיהיה ירא־שמים מרבים, כדי שיהיה אפשר לסמוך על שחיטתו). אכן, זהו אומר שיש לקיים כל מצוה

כאשר מהמלים "והיה מחניך קדוש" (שבאות בהמשך למצוות כיסוי הצואה) לומדים^{טז} שאסור אפילו להרהר בדברים שבקדושה במקום הטנפות (כאשר איסור הטינוף הוא מצד החפצא, בעצם המקום, ואיסור הערוה הוא מצד הגברא, בראית הערוה, ואכמ"ל).

לכן, כשם שיש שאלה על קיום מצוות ערום, יש שאלה גם על קיום מצוות במקום הטינופת. ברוב הפוסקים שהובאו לעיל דנו בשתי השאלות יחד, וצדדו שגם שם לכתחילה יש לקיים את המצוה במקום נקי ובגוף נקי (וכדברי הזהר המפורשים), ורק בדיעבד, בכורח הנסיבות, מקיימים מצוה גם במקום הטינופת.

אכן, כאן הביאו^{טז} עוד חלוקה, בין "מצוות חיוביות", מצוות שהאדם מחויב לקיימן מצד עצמן, ל"מצוות קיומיות"^{טז}, מצוות שהן סוג של 'הכשר' למשהו אחר שהאדם רוצה לקיים, דוגמת הטלת יציצית בבגד שיש בו ארבע כנפות, הפרשת תרומות ומעשרות או שחיטה כדי לאכול וכיו"ב. מצוות חיוביות צריכות כוונה, שהיא מעין הרהור בדברי תורה האסור במקום מטונף, ואילו מצוות קיומיות אינן צריכות כוונה, ולכן אין מניעה לקיימן גם במקום מטונף (ובודאי לאדם ערום^{טז}). את החלוקה למצוות חיוביות ומצוות קיומיות ניתן להרחיב ל"שתיים שהן ארבע" (ולכוונן כנגד אותיות שם הוי' ב"ה מלמעלה למטה, מה'חיובי שבחיובי' עד ל'קיומי שבקיומי'): ישנן מצוות חיוביות גמורות, וישנן

^{טז} עובד כוכבים ערום" עולה מלכות ("אברהם אברהם"), יש בו דוד אותיות (לפי חלוקת המלים) וסופי התיבות עולים פד (תיקון הברית), ו"פ דוד.

נה שבת קב, א.

נו שו"ת יביע אומר ח"ו י"ד סכ"ט ובשו"תים לעיל הערה לה.

נד ראה קובץ יסודות וחקירות ערך 'מצוות קיומיות', וש"נ. נח ומכאן יש לומר שמצוות קיומיות הן ה'מבוא' לגיור גם אצל "עובד כוכבים ערום" (ועד ל"הנחש היה ערום", שרש עמלק, לפי הדעה שמקבלים גרים מעמלק), המודע לצרכי העולם ויכול להבין יותר בקלות שנדרש בהם 'הכשר מצוה' (ומכאן מובנת התופעה של גוים המקפידים על קניית בשר כשר דווקא וכיו"ב), ואכמ"ל.

נט פסחים קכ, א; שו"ע או"ח סי' תעה ס"ז.

ס מעשה רב סי' קפה.

סא ראה באורך השקו"ט בגליון 'התקשרות' 1030 במדור ניצוצי רבי וש"נ.

סב ראה מנחת חינוך מצוה שכה ס"י (שמצדד שהעיקר הוא הסרת השלילה; וראה גם אתון דאורייתא כלל יא ד"ה "באו"ח") ושערי יושר ש"ג פי"ט ד"ה "ואם" (שמצדד שיש במצוות הקיומיות תוכן חיובי).

סג ברכות יג, א.

סד שמעו"ט וסיפורים ח"ג עמ' 148.

יש לקיים כל

מצוה בעובדא,
מילולא ורעותא -
במחשבה נדרש
רעותא, היינו כוונת
המצוה, בדבור
נדרש מילולא,
הברכה על
המצוה, ובמעשה
נדרש העובדא,
קיום המצוות
בפועל

בעובדא, מילולא ורעותא^{סח} - זהו גדר כל המצוות, חיוביות כקיומיות. המצוה עצמה שייכת לעולם האצילות, חלק מ"אברין דמלכא", והקיום שלה נמשך בעולמות התחתונים בריאה-יצירה-עשיה, המתבטאים בלבושי הנפש מחשבה-דבור-מעשה - במחשבה נדרש רעותא, היינו כוונת המצוה, בדבור נדרש מילולא, הברכה על המצוה, ובמעשה נדרש העובדא, קיום המצוות בפועל^{סז}. אם כן, קיום המעשה בפועל, בעולם

העשיה, אינו דורש תנאים מיוחדים - את העובדא של המצוה עצמה ניתן לקיים (על כל פנים בדיעבד) גם ערום ובמקום מטונף. ברכת המצוה, בדבור שבעולם היצירה, דורשת זהירות מראית ערוה (עולם היצירה, עולם הרגש, שייך בעיקר לחויה הסובייקטיבית של הגברא, בו איסור הערוה, כנ"ל). כוונת המצוה, במחשבה שבעולם הבריאה, דורשת גם טהרה וקדושה של המקום (בעולם הבריאה מקננת הבינה, בסוד

סז זהר ח"ג קכ, ב.

סו ורמז נפלא: מצוה כונה ברכה מעשה עולה 864 - "עבדו את הוי' בשמחה" (תהלים ק, ב), העולה גם שמחה במילוי (שין מם חית הא) וד"פ יראה (ממוצע כל מלה בפסוק וכל אות בשמחה במילוי וכל מלה בארבע המדרגות הנ"ל), בסוד "עבדו את הוי' ביראה" (שם ב, יא), כנודע (ראה גם החל מהתוועדות י"ט כסלו תשפ"ב - נדפס בגליון מקץ - וראה גם התוועדות ליל פורים וש"פ בהעלתך תשפ"ב). רק ראשי התיבות של ארבע המילים עולים אמונה. את ארבע המילים בנות ארבע האותיות ניתן לצייר כרובע:

ה	צ	ו	ה
כ	ו	נ	ה
ב	ר	כ	ה
מ	ע	ש	ה

הפנות הן מהמה, סוד "ונחנו מה" (שמות טז, דח) של משה רבינו (המקיים בעצמו "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה [מלהתלבש בלבושים נאים וכו']"). האלכסון מימין לשמאל הוא כו (הוי') בתוך מה והשאר עולה 793, אהבה פעמים אין, שארית החדש (ראה הלכות קידוש החדש פ"ה ה"ה; והוא סוד העבור, בגימטריא שמחה, כנודע).

"ואי זה מקום בינה"^{סח}), "והיה מחניך קדוש" (כשבכלל קדושה שייכת למוחיך^{סח}, קדושת המחשבה)^{סט}.

מובא שראשי התיבות של עובדא-מילולא-דעותא הם עמר^ט, ובנידון דנן היינו גם תיקון הערם^{טז} (השייך גם לסוד העמר, שהוא מאכל בהמה^{טז}, בסוד "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך. ואני תמיד עמך"^{טז}). עובדא-דעותא-מילולא עולה ג"פ (ממוצע) טוב ברבוע, "ברא אלהים" - ה' ברא את

העולם כדי שיקיימו בו מצוות, ותכלית המצוות היא קיומן בכל שלש הרמות (שכנגד שלשת העולמות), המלבישות את הערומים מן המצוות.

סז איוב כח, יב.

סח בסוד יחוד-ברכה-קדושה מלמטה למעלה (שער היחוד פ"ל; שערי תשובה ח"א מב, ב ועוד).

סט אם כן, ברעותא יש קדושה ובמילולא יש ברכה, בסוד "קדוש [קדוש קדוש הוי' צבאות]" (ישעיה ו, ג) ו"ברוך [כבוד הוי' ממקומו]" (יחזקאל ג, יב), וממילא מובן שהעובדא (במעשה) הוא בסוד מלכות, "מלך הוי' לעולם וגו'" (תהלים קמו, י). קדושי-ברוך עולה אברהם-יצחק-יעקב ובתוספת מלכות עולה הכל ג"פ חשמל (חש-מל-מל גופא, הם כנגד הכוונה, בחשאי וברעותא דלבא, הדבור ומעשה, שגם הוא סוג של ביטוי-דבור, אלא שלעתים ניתן לעשותו גם ללא לבושים, ידוק).

ע הרבי מקאמרנא מרבה להביא זאת (ראה אוצר החיים בהר עמ' רנג), ולומר שעובדא-מילולא-רעותא הם כנגד גלגלתא-מוחא-אירא (ר"ת גמא) - סוד עב-סג-מה דאריך - יש לומר שגלגלתא (מקור הרצון) כנגד רעותא (רצון), אירא כנגד מילולא (שהרי באירוא מאירה הדעת דרדל"א, שהיא מקור הדבור, "דעת גיזי בפומא") ומוחא כנגד העובדא-המעשה, בסוד "כלם בחכמה עשית" (תהלים קד, כד), וד"ל. ראה גם סעודת משיח תש"ע, אור לכ"ח ניסן תשע"א, ג' סיון תשע"ח ועוד.

עא במלה ערם הסדר הוא עובדא-רעותא-מילולא, קודם כל המצוה עם כוונתה - בסוד "חכם לב יקח מצות" (משלי י, ח), כפירוש הבעל שם טוב (כש"ט אות ט"א) ש"חכם לב" לוקח בכל מצוה שתי מצוות, המעשה והכוונה - ואליה נוספת גם הברכה.

עב ע"פ סוטה יד, א.

עג תהלים עג, כב. וראה תניא פמ"ו.

זהו פסוק

אקטואלי במיוחד
בימי-מלחמה,
כאשר אנחנו
רוצים שה' יתהלך
בקרב מחננו
להצילנו ולתת את
אויבינו לפנינו

ב. "והיה החניך קדוש" קדושת המחנה

כפי שהוזכר, יסוד כל הסוגיא הוא בפסוק של טהרת וקדושת המחנה, המסיים-מסכם את הפרשיה של הזהירות מטומאת קרי ומטינוף של צואה במחנה – "כִּי הוּא־

אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקִרְבְּךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיְיָיִךְ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִחֲנִיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרֹוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲתָרֶיךָ". זהו פסוק אקטואלי במיוחד בימי-מלחמה^{טז}, כאשר אנחנו רוצים שה' יתהלך בקרב מחננו להצילנו ולתת את אויבינו לפנינו. קדושת המחנה תלויה, לכל לראש, בזהירות מ"ערות דבר" בכל הממדים שהוזכרו – שמירת הברית בפועל, שמירת הדבור מניבול פה ושמירת קדושת המחשבה (וכפי שידע בלעם שהדרך לפגוע במחנה ישראל היא הכשלתם בזנות^{טז}). ועוד, בפירוש הספורנו מודגש שעיקר ה"ערות דבר" היינו פגם העריות שממנו נולדים פסולים, והרי הקב"ה משרה את שכינתו דווקא על משפחות מיוחסות שבישראל^{טז} "ולכן אמרו^{טז} שכל מי שהיה כתוב באסרטיא של מלכי בית דוד היה מיוחס בלי ספק". בנימה אקטואלית, כדי לזכות למחנה קדוש יש להמנע מגיוס בנות (כדי לשמור על הקדושה והטהרה של הלוחמים, במחשבה, דבור ומעשה) ולהמנע מגיוס אינם-יהודים^{טז}.

עד וכפי שמבואר בתניא (פ"ט), כל חייו של יהודי הם מלחמת היצר – מלחמה על ה"עיר קטנה" של האדם – וממילא גם כל החינוך (מגמת הפרק הראשון) הוא תרגילי מלחמה המכשירים את הנער לכיבוש ונצחון במלחמת היצר.

עה סנהדרין צג, א.

עו קידושין ע, ב.

עד שם עו, א.

עח שהרי כל ישראל הם בחזקת כשרות, וה' חותם את שמו עלינו (רש"י במדבר כו, ה ובתהלים קכב, ד) – "שבטי יח עדות לישראל" (תהלים קכב, ד).

יש להמליץ טוב על ישראל ולומר כי גם כאשר ה' שב מאחרינו, חלילה, הוא עדיין עמנו – כשה' נותן לנו גיבוי יתכן שגם אפשר לפעול ולהצליח במדה מסוימת, אך רק כשה' ההולך בקרבנו ולפנינו ניתן לזכות להצלחה אלוקית מלאה של המלחמה (כזו שגם מביאה בעקבותיה שלום, כדלקמן).

מלחמה לשם גיור

יש מחלוקת^{טז} האם דורשים "סמוכים", לומדים דינים מהקשר וחיבור מסמיכות ענינים בתורה. אך גם לדעת מי שסובר שבכל התורה אין דורשים סמוכים – במשנה תורה כן דרושים סמוכים. משנה תורה הוא שרש התורה שבעל פה שבתוך התורה שבכתב, וממילא הוא גם המקור לצורת החשיבה של השכל האנושי, בה ודאי יש משמעות ל"סמוכים", לרצף העניינים הבאים בזה אחר זה. האבן עזרא – שבפירושו לתורה אנחנו עוסקים השנה במיוחד – מרבה לדרוש סמוכים בהסברת הפשט (כמתאים לפירושו המעמיק בפשט לפי ההגיון האנושי), ומשקל-יתר יש לדברים במשנה תורה, כפי שהוא מסביר כאן: הפרשיה הבאה אחרי הפרשיה דגן, העוסק בקדושת המחנה, היא "לֹא תִסְגֵּיִר עִבְדְּךָ אֶל אֲדָנֶיךָ אֲשֶׁר יִנְצַל אֱלֹהֶיךָ מֵעַם אֲדָנֶיךָ. עִמָּךָ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תוֹנְנוֹ"^{טז}. האבן עזרא מסביר^{טז} שהמדובר הוא בעבד הבורח במלחמה המאויב אל מחנה ישראל, שאסור להסגירו "כי הוא בא לכבוד השם הנקרא על ישראל, ואם העבד יסגירנו ישראל אל אדונו הנה זה חלול השם" – אסור לשעבד את העבד הזה או לאנותו, ובעצם יש לנהוג בו כגר צדק^{טז}. זהו פירוש מהפכני, המסביר שהמטרה הפנימית

עט ראה ברכות כ, ב. ובכ"מ.

פ דברים כג, טז.

פא וראה עד"רמב"ן ועוד.

פב כפשוטו על פי דרשת רז"ל שהמדובר הוא בעבד שברח מאדון ישראל בחו"ל, שכאשר הוא משתחרר הריהו גר צדק לכל דבריו (וראה בפירוש הרלב"ג כאן).

ממצרים להר סיני (הגיור של כל עם ישראל), בריחה מעבדות לבשר ודם לעבדות לה' לבדו – "עבדי הם ולא עבדים לעבדים"^צ (ויש להעיר עוד שאשת יפת תאר קיימת רק במלחמות הרשות, אך בריחת עבדים והאיסור להסגירם שייכת לכאורה גם במלחמת חובה).

מימוש היעוד הזה של המלחמה – קירוב הניצוצות-הגרים והגעה לשלום-אמת – תלוי ודאי בקדושת המחנה, בכך שהוא ימשוך אנשים לבוא לכבוד השם ובכך שה' ילך לפנינו לא רק להלחם את מלחמתנו אלא כדי ללקט ולפדות את הניצוצות הקדושים הנמצאים בשבי האויב.

המשך סמיכות הפרשיות

הפרשיה הבאה היא "לא תהיָה קִדְשָׁה מְבֹנֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְהיָה קִדְשׁ מְבִנֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא תָבִיא אֶתְנֶן זֹנָה וּמַחִיר כְּלָב בֵּית הוֹי' אֶלְהִיָּה לְכָל נָדָר כִּי תֹעֲבֶת הוֹי' אֶלְהִיָּה גַם שְׁגִיָּהֵם".

את הפסוק הראשון מתרגם התרגום (אותו מביא רש"י כפירוש שני) על האיסור לבת ישראל להנשא לעבד או לאיש

ישראל לשאת אמה. פירושו מתבקש מסמיכות הפרשיות^צ, כשהוא ממשיך את המצוה להושיב בינינו את העבד – כדי להתחתן עם העבד או והשפחה צריכים לגייר אותם מיד גיור מלא (ואם לא כן יש להזהיר ממצב של קדשה וקדש).

לפי הפירוש הראשון של רש"י מדובר כאן באיסור זנות, ממנו ממשיך הפירוש הבא, הממאס מהקרבה אתנן זונה ומחיר כלב. בהקרבת אתנן זונה 'מצדיקים' את הזנות ובהקרבת מחיר כלב מתייחסים לקרבן ככלב (ואכן בזמן שישאל לא

של המלחמה היא בעצם גיור גרים – קירוב בני האומות שיש להם זיקה לישראל, שתכליתה שלום-אמת עם המתוקנים שבאומות, אחרי הנצחון על הרשעים שבהם. והרמז: **מלחמה** ועוד **גרים** עולה **שלום!** (מכאן גם מובן מדוע **מלחמה** עולה 123, מספר שנות אהרן הכהן, "אוהב שלום ורודף אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"^ג).

תופעה זו נכרת גם בתחלת פרשת כי תצא, הנותנת מקום למצות אשת יפת תאר הנכללת בסופו ושל דבר בעם ישראל.

חז"ל דורשים ש"לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע"^ט, ומזהירים מתוצאות שליליות של הכנסת אשת יפת תאר הביתה^ה, אך בפשוטו של מקרא אין מכך הסתייגות ובפנימיות אף מוסבר^ו שבעצם מדובר בהעלאת ניצוצות ונשמות של הקדושה שהיו רק בשבי של הקליפה – "ושבית שביו"^ט, לשבות את מי שנשבה קודם לכן בידי הקליפה ולקיים בו "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"^פ (שביה לשון שבי וגם לשון תשובה^ט), חלק מהתשובה שתביא את הגאולה – "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף

גלותן ומיד הן נגאלין"^צ, כאשר בגאולה יתפסו הגרים מקום של כבוד בקרב ישראל^צ). העבדים נוטים במיוחד ל"מסלול הגיור המקוצר" האמור, כשהם נמצאים בתנועה דומה לעם ישראל היוצא

פג אבות פ"א מי"ב.

פד קידושין כא, ב.

פה סנהדרין קז, א: "כל הנשא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה".

פו ספר הליקוטים פרשת כי תצא פכ"א; לקו"ת כי תצא לה, ב. ובכ"מ בחסידות.

פז דברים כא, י.

פח ישעיה א, כז.

פט ראה לקו"ת דברים א, ג.

צ רמב"ם, הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

צא ראה יחזקאל מז, כב.

צב דברים כג, יח"ט.

צג כפי שציין גם בעל הטורים.

חדרנות של מלחמה

ולסיום עוד ענין אקטואלי השייך למלחמה. בדומה למבנה של ארבעה סוגי מצוות, התכללות המצוות החיוביות והמצוות הקיומיות – מצוה חיובית גמורה, רשות שהיא מעין מצוה חיובית, מצוה קיומית שיש בה כוונה על דרך החיוב, מצוה קיומית שכל עניני שלילה – אפשר לדבר גם על ארבה סוגי מלחמה, התכללות של מלחמת מצוה (או חובה) ומלחמת רשות^{צד} (שהוזכרו לעיל):

מלחמת מצוה העיקרית היא כיבוש ארץ ישראל מידי שבעת עממי כנען – מצוה זו מכוננת כנגד ה־י בשם, החיוב המקורי של התורה ("אורייתא מחכמה נפקת"^{צד}). מלחמה לכיבושים נוספים, בארצות קיני, קניזי וקדמוני – שנידש לעתיד לבוא – היא רשות שמעין חובה, כאשר כבר בהווה שואפים למעלה העתידית. מלחמה מעין זו, המכוונת כנגד ה עילאה, מתחילה כבר מכיבוש משה את ארצות סיחון ועוג – "משה זכה לבינה"^{צט}.

גם את מלחמת הרשות ניתן לחלק לשתיים: מלחמה של מלך להרחבת הגבולות ולהגדיל את כבודו^ק, שהוא כבוד ישראל, שיש בה ודאי גם מעלה חיובית של כיבוש ורוממות ישראל (שמתבטאת גם בגיור גרים); ומלחמה שכל מגמתה הגנה בלבד, שלילת נזק מעם ישראל ללא כל תודעה של כיבוש והתקדמות חיובית (על דרך מצוות קיומיות שהן רק הסרת השלילה). באופן של "אבא יסד ברתא"^{קא}, דווקא המלחמה האחרונה הופכת לחובה גמורה, פיקוח נפש והצלת ישראל מיד צר, בה יוצאים אפילו "חתן מחדרו וכלה מחופתה"^{קב}, אך אין בה תודעה של תנופה אלא רק שלילת האימונים

עושיין רצונו של מקום האש מן השמים יורדת למזבח בצורת כלב^{צא}.

אם כן, נראה ברור שכל רצף הפרשיות כאן^{צב}

הוא בעצם סוג של פירוש ל"והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר וגו'", כאשר איסור הסגרת העבד והמצוה להושיבו בינינו כגר שייכים בעיקר ל"והיה מחניך קדוש" (עם הזהירות מ"קדשה" ו"קדש" במובן הראשון) ואיסור על אתנן זונה (עם הזהירות מ"קדשה" ו"קדש" במובן השני) שייך בעיקר ל"ולא יראה בך ערות דבר"^{צא}.

כל רצף הפרשיות
כאן הוא בעצם
סוג של פירוש
ל"והיה מחניך
קדוש ולא יראה
בך ערות דבר וגו'"

צד יומא כא, ב.

צה שבע המלים העיקריות בפרשיות הללו הן עבד (מלה אחת, 2 בחזקת 0), קדשה קדש (2 מילים, 2 בחזקת 1) אתנן זונה מחיר כלב (4 מילים, 2 בחזקת 2), יש בהן כה (ה ברבוע) אותיות והן עולות סה"כ 68 פעמים הוי' (1768). בקדושה 68 היינו חיים וגם לולב (ד"פ טוב, ממוצע כל אות) ובלעומת זה היינו זונה (ד"פ אוי, ממוצע כל אות) הנזכרת כאן, עיקר פגם הברית (במעשה, בדבור או ובמחשבה). רק ראשי התיבות עולים 338 הוי' פעמים אחד) והשאר עולה 1430 (הכל פעמים הוי'), רק אמצעי התיבות עולים 864, "עבדו את הוי' בשמחה" וכו' (ראה לעיל הערה סו).

בפרשיה הראשונה המלים העיקריות הן קדוש ו'ערות דבר, שגם הן כפולות 68 – זונה פעמים חוה (סוד חוה הראשונה). חוה היינו חלק המילוי של שם מה (אדם) – שם הוי' במילוי אלפין – כ שחיבור כל עשר המלים (שמנן אותיותיהן עולה לילו, ו ברבוע) עולה אדם פעמים זונה. זונה ברבוע פרטי עולה 2610, מה פעמים חן ("שקר החן"), אדם פעמים נח, ואם מצרפים שוב את השרש (68, זונה) עולה הכל 103, 1678 (אדם נח) פעמים הוי', שהוא חשבון שמות כל הדורות מאדם עד נח! עשרת הדורות הראשונים של האנושות נמחו במבול בשל גנם הזנות.

צו השער של ערוה (וגם של הערום בו פתחנו, מי שערוותו מגולה, "ערום ועריה") הוא ער, הרומז לבכור יהודה עליו נאמר "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני הוי'" (בראשית לח, ז). בדומה לכך, "אתנן זונה" רומז לאחיו אונן (הזו של אונן היא מילוי הית של אתנן), שהפך את יבמתו לזונה. הם חטאו בפגם הברית, גילוי ערוה של "דש מבפנים [שאזי הוא מכוסה ואין פגם] וזורה מבחוץ [כאשר הוא מתגלה ופוגם]" (יבמות לד, ב). הכל רומז מהי ה"ערות דבר" ממנה יש להזהר. ובהמשך לרמז של ההערה הקודמת: כאשר מצרפים לשבע המלים עבד קדשה קדש אתנן זונה מחיר כלב גם ער אונן עולה הכל 2145, משולש אדני.

צד על המושגים ראה סוטה מד, ב.

צח זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

צט ראה ר"ה כא, ב; זהר ח"ב קטו, א (ובניצוצי זהר שם).

ק רמב"ם הלכות מלכים פ"ה ה"א.

קא זהר ח"ג רמח, א; תקו"ז תקון כא (סא, ב).

קב סוטה מד, ב.

לקדמותו, ולשמוח בכל כיבוש שנותן לנו ה', ולא חלילה למאוס בו ולהחזירו לשליטת האויב, כפי שהדגיש וזעק שוב הרב^{קב}.

ככל שמקפידים על "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר" וזוכים ל"הוי' אליך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת איביך לפניך" מתרוממת גם התודעה של מגמת המלחמה – היא הופכת למלחמת כיבוש קדושה, שמקרבת את כל הניצוצות, מושכת באהבה את כל הגרים ומביאה לשלום־אמת לעולם כולו.

ככל שמקפידים על "והיה מחניך קדוש" מתרוממת גם התודעה של מגמת המלחמה – היא הופכת למלחמת כיבוש קדושה, שמקרבת את כל הניצוצות, מושכת באהבה את כל הגרים ומביאה לשלום־אמת לעולם כולו

והרוע.

הכינוי צבא הגנה לישראל רומז לתודעה הזו, לפיה כל מלחמה היא תופעה שלילית ודיעבדית, הכרח שנכפה עלינו. בסגנון של פתיחת השיעור, זו תודעה דיעבדית, מצב נפשי של עיבור, ללא כל הארת מוחין. במדרגה זו, שכנגד המלכות, יש חשש של קיצוץ בנטיעות – של ניתוק המלחמה מהתודעה של תיקון עולם (שבסופו של דבר מזיק גם לניהול מלחמת ההגנה עצמה). לכן, גם כאשר נמצאים בעל כרחנו במצב של מלחמת הגנה – כשהמציאות

של הגלות לא מאפשרת יותר מזה – יש לשמר את המחשבה הפנימית שכדי לנצח במלחמה חייבים לכבוש, כדי שהמצב הקודם לא יחזור

קג ראה גם מענה לרב יאלעס חוה"מ פסח תשל"ט (נדפס בפרשיות עם הרבי במדבר עמ' 227); התוועדות כ"ד טבת תשמ"ב. ובכ"מ.

הַלּוּמָד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֶרֶךְ

- ◆ דיעבד ולכתחילה שייכים לעיבור (מוטבע) ויניקה (מורגש).
- ◆ עיקר מצות חינוך הוא לקיום מצוות (עם המניע הפנימי שלהן).
- ◆ יש לחנוך ילד יהודי שהמצוות עצמן הן לבושי כבוד ותפארת עבורו.
- ◆ לפי פנימיות כוונת המצוה עיקרית ונדרשת במצוות קיומיות כבמצוות חיוביות.
- ◆ כל מצוה יש לקיים בעובדא, מילולא ורעותא – מעשה, דבור (ברכה) ומחשבה (כוונה).
- ◆ המצוה נמשכת מהאצילות בבריאה (מחשבה־רעותא), יצירה (דבור־מילולא) ועשיה (מעשה־עובדא).
- ◆ קיום המצוות בעובדא־מילולא־רעותא מלביש את העָרִם מן המצוות.
- ◆ עלינו להזהר בקדושת המחנה – בזהירות מערות־דבר ובאחוה היהודית שבו – כדי שה' ילך לפנינו ויצליח את מלחמותינו בהצלחה אלוקית.
- ◆ תכלית המלחמה היא גיור גרים ושלום־אמת – **מלחמה־גרים עולה שלום**.
- ◆ מימוש תכלית המלחמה תלוי בקדושת המחנה.
- ◆ תודעה של מלחמת־הגנה בלבד היא מצב דיעבד שפוגע במגמת המלחמה ובניהולה בפועל.
- ◆ על ידי "והיה מחניך קדוש" זוכים להשראת שכינה ולהתרוממות תודעת המלחמה למגמת תיקון־עולם.

פרנסה ותיקון הברית

קיצור מהלך השיעור

ביום הילולת האריז"ל היה שיעור ב'שפיץ' של קבלת האריז"ל – **כוונות תפלת עמידה. פרק א** מפרט את **מבנה הברכות האמצעיות**, המתקנות את **פרצוף הנוקבא**, תוך התמקדות בברכות "ברך עלינו" ו"תקע בשופר גדול" והבנת מיקומן במבנה הכללי. **פרק ב** מסביר **כוונות פרטיות של שמות קדושים** מיוחדים בברכות אלו. **פרק ג** מתמקד בתופעה מיוחדת בברכת "**ברך עלינו**", ובעיקר פורש פרצוף יפהפה של **מדרגות הזמן** (שגם למי ש'מסתבך' עם הכוונות הקבילות כדאי לדלג אליו ולהנות ממנו).

נתבונן היום בפרט בשתי ברכות – "ברך עלינו", ברכת השנים, ו"תקע בשופר גדול לחרותנו", ברכת "מקבץ נדחי עמו ישראל". לפי ההסבר של האריז"ל למבנה התפלה, שתי הברכות הללו הן כנגד נצח והוד של בנין פרצוף הנוקבא, פרצוף רחל. כל התפלה היא בנין הנוקבא, שאומרת "ואני תפלה"^ג – בנין פרצוף רחל. אנחנו מסבירים תמיד^ד, לפי היסוד של רבי אייזיק מהומיל^ה, שבנין פרצוף רחל היינו בנין הטבע היהודי ("אידישע נאטור" בלשון רבי אייזיק). עיקר הטבע הוא המוטבע שבנפש, הנצח וההוד,

א. בנין הנוקבא בברכות האמצעיות

"ברך" ו"תקע" –

בנין המוטבע של הנוקבא

לכבוד הילולת האריז"ל נתבונן קצת בכוונות של תפלת שמונה עשרה. האריז"ל עצמו כותב^א שכל הקבלה היא כדי לכוון בתפלה – כוונות התפלה הן עיקר התכל'ס, "המעשה הוא העיקר"^ב, של כל לימוד תורת האריז"ל – וכוונות תפלת עמידה הן הפסגה של כוונות האריז"ל.

נרשם ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה מאד. אור ליה' מנחם אב תשפ"ד – כפ"ח (טלפונית).

א סוף הקדמת מהרח"ו לשער ההקדמות. נדפסה בריש ע"ח.

ב ע"פ אבות פ"א מי"ז.

ג תהלים קט, ד. ראה זהר ח"ג מט, ב.

ד נתבאר באורך במאמר "חטא המרגלים" בספר **רוח של משיח**, וראה בפרט שם עמ' קפא ואילך.

ה חנה אריאל יתרו ל, א (וראה שלח טז, א).

של שפלות, שהיא בכלל תיקון הנוקבא, המלכות, אבל צריך להבריק לתוכה את הגילויים מלמעלה. מהפרקים העליונים, הכליות דז"א, נעשים החכמה והבינה של הנוקבא; מהפרקים האמצעיים, תרין ביעין דז"א, נעשו החו"ג של הנוקבא, הדחילו ורחימו של כנסת ישראל, השכינה; מהפרקים התחתונים, הרגלים, נעשו הנו"ה של כנסת ישראל. אם כן, מהנו"ה דז"א כבר נעשו קוי הימין והשמאל של הנוקבא, שש ספירות – שלש של קו ימין (חכמה-חסד-נצח) ושלש של קו שמאל (בינה-גבורה-הוד). בקו האמצעי, הפרק העליון של יסוד ז"א הוא מקור התפארת של הנוקבא ושם **עב** שבתוך היסוד דז"א הוא שרש היסוד של הנוקבא. עד כאן יש שש ברכות שבונות את שני הקוים ועוד שתי ברכות שבונות את הקו האמצעי של הנוקבא. אחר כך הוסיפו את ברכת "ולמלשינים", שהיא כתר הנוקבא שנעשה המתפארת של ז"א.

עד כאן תשע הברכות הראשונות מ"ג הברכות האמצעיות, הבקשות שבתפלת שמו"ע, שכולן תיקונים פרטיים של **ט** הספירות של הנוקבא, מכתר עד יסוד. המלכות של הנוקבא נתקנת בדרך ממילא מהארת המלכות של הכתר דנוקבא, שהיא הנקודה המקורית, היסודית, של הנוקבא, לכן אין ברכה מיוחדת כנגד המלכות של הנוקבא.

מהפרטים אל הכללים

אחרי **ט** הברכות הראשונות מ"ג האמצעיות, שהן תיקונים פרטיים, יש עוד שלש ברכות – "על הצדיקים", "ולירושלים עירך ברחמים" (בה מבקשים "וכסא דוד עבדך מהרה בתוכה תכין" – האריו"ל מסביר³ ש"כסא דוד עבדך" הוא משיח בן יוסף, ה'כסא' של משיח בן דוד, ולכן במילים האלה יש להתפלל על משיח בן יוסף שלא ימות) ו"את צמח דוד עבדך" (הבקשה על משיח בן דוד עצמו).

¹ יב פ"ח שער העמידה פ"ט.

לכן יש משהו מאד עיקרי בשתי הברכות, "ברך" ו"תקע", שהן תיקון הנצח וההוד של הנוקבא.

בנין הנוקבא מתנה"י דז"א

איך נעשה כל התיקון? כל הבנין של פרצוף רחל הוא מהספירות התחתונות של הזכר, משני השלישים התחתונים של התפארת דז"א ולמטה. בהתחלה עיקר הבנין הוא מהנה"י של הזכר, כאשר רק בהמשך נבנה הכתר של רחל המתפארת. הכתר של רחל עומד מאחורי ז"א, כנגד שני שלישי התפארת שלו. שני שלישי התפארת התחתונים של ז"א הם בסוד "עץ הדעת טוב ורע". משם מגיע תיקון הטבע היהודי – **טבע** נוטריקון **טוב-רע**, כידוע⁴, מסוד "עץ הדעת טוב ורע" – הכתר של רחל.

בכל אופן, גם הנצח וגם ההוד של הז"א מתחלקים לשלשה פרקים. הביטוי שלהם בגוף הוא שתי הכליות (כנגד הפרקים העליונים של נו"ה), שתי הביצים (כנגד הפרקים האמצעיים של נו"ה) ושתי הרגלים (כנגד הפרקים התחתונים של נו"ה). יש כאן משהו מיוחד: הפרקים העליונים מכוסים לגמרי בגוף – לא רואים את הכליות כלל; הפרקים האמצעיים הם כבר מחוץ לגוף, אבל מכסים אותם – בסוד הצניעותא; רק הפרקים התחתונים גלויים לגמרי. ראשי התיבות של כל כליות-ביצים-רגלים הם אותות **ברך**, הכל שייך לסוד הברכה, מאה ברכות שצריך לברך בכל יום⁵. מוסבר בקבלה ובחסידות⁶ שברכה היא מלשון "המברך את הגפן"⁷, שפירושו להשפיל את הענף ולשתול אותו מחדש באדמה, כדי שיצמח מתוכה מחדש. לשון המשנה, "**המברך את הגפן**" – מברך גם לשון ברך, בה כורעים כלפי מטה – שוה **שפלות**. כלומר, יש פה עבודה

¹ לכל הבא לקמן ראה שעה"כ דרוש ו מדרושי כוונות העמידה.

² ע"ח של"ח פ"ג.

³ ראה גם **אוצר הנפש** ח"א עמ' קכ.

⁴ ראה שו"ע או"ח סי' מו ס"ג.

⁵ לקו"ת עקב טז, ד ובכ"ד.

⁶ יא כלאים פ"ז מ"א.

לכן בברכת "שמע קולנו" כתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה" – היא הכלל הגדול שכולל את כל "תפלת כל פה", "מל" מלשון "מי ימלא גבורות הוי"ט¹, הממתיק בדבורו את כל הדינים. יג הברכות האמצעיות, הבקשות, הן גם כנגד יג מדות הרחמים, שהרי כל התפלה נקראת "רחמי" – כל הברכות הללו הן בקשת רחמים. יג המדות מתחלקות כן ל־ט, מ"אל" עד "לאלפים", ב־ט הברכות הראשונות, מ"אתה חונן לאדם דעת" ועד "ולמלשינים", ג, "נשא עון ופשע וחטאה", ב־ג הבקשות הבאות, ו"ונקה" בברכת "שומע תפלה"¹.

אם כן, עד כאן עשינו הקדמה על המבנה הכללי, בשביל לחזור לשתי הברכות העיקריות שאנחנו רוצים להתבונן בהן – הברכה הששית והברכה השביעית־החביבה ב־יג הברכות האמצעיות, הברכות שכנגד "ורב חסד ואמת" ב־יג מדות הרחמים.

ב. פרנסה ותיקון הברית שמות חת"ך וחב"ו

דווקא בשתי הברכות שאנחנו מדברים עליהן – "ברך עלינו" ו"תקע בשופר", תיקון הנצח וההוד של הנוקבא, עיקר הטבע היהודי – יש כוונות מיוחדות של האריז"ל, שאין כיוצא בהן בברכות האחרות.

בברכת השנים מבקשים כל עניני הפרנסה, מה שנקרא "מוזוני". כידוע¹, השם העיקרי של

שלש הברכות הללו הולכות יחד, והאריז"ל מסביר שהן שלשה כללים כנגד שלשת הקוים של הנוקבא. כלומר, חוזרים שוב אל הספירות של הנוקבא ומתקנים כל קו בפני עצמו – "על הצדיקים" היינו היסוד דז"א, בלי חלוקה לפרקים, מתקן כולו את כל הקו האמצעי של המלכות; "ולירושלים עירך" היינו ההוד של ז"א, שמתקן את כל קו שמאל של הנוקבא, הספירות בינה־גבורה־ההוד שלה; ו"את צמח דוד עבדך" היינו הנצח של ז"א, ללא חלוקה לפרקים, שמתקן את כל שלש הספירות של קו הימין של הנוקבא, חכמה־חסד־נצח גם יחד.

אחרי שלש הברכות הללו יש עוד ברכת־בקשה אחת, שקובעת ברכה לעצמה לגמרי – "שמע קולנו". אחרי תשעת הפרטים ואחרי שלשת הכללים ברכת "שמע קולנו" היא 'כלל כל הכללים' (על דרך "כתר כל הכתרים", שהבעל שם טוב אומר² שהוא סוד השם הקדוש כנה). איך רואים שהיא הכולל של כל הברכות? כי אפשר לבקש בה את כל הדברים, את כל צרכי האדם. בברכות הקודמות אפשר לבקש מה ששייך לפרט של אותה ברכה וב"שמע קולנו" אפשר לבקש על הכל³.

ב'כלל כל הכללים' יש עוד משהו יפה: האריז"ל מסביר שב"שמע קולנו" יש יחוד הנשיקין של כל הספירות של הז"א והמלכות, בחלוקה לשלש ושבע, ג"ד וז"ת. סוף התפלה, "שים שלום", הוא הכנה לזיווג הגופני, אבל דווקא ב"שמע קולנו", כלל הבקשות, יש יחוד נשיקין. זהו עוד מובן של "תפלת כל פה" – פה, חוץ מדבור, הוא גם נשיקין.

הסדר של פרטים־כללים־כלל הכללים הוא ודאי גם בסוד חשי־מל־מל⁴ – כאשר כל אחד מהפרטים הוא עדיין בפני עצמו הוא יחסית "חשי", הכללים הם ה"מל" הראשון וכלל־הכללים הוא ה"מל" השני, שהוא עיקר הדבור.

יג כש"ט (קה"ת) אות קסג.

יד ברכות לד, א; שו"ע או"ח סי' קיט ס"א.

טו כש"ט (קה"ת) אות חכ.

טז תהלים קו, ב.
יז החלוקה הזו של 13 יוצרת סדרה - 9:3:1 - שהיא בעצם סדרת החזקות של 3 (3 בחזקת 0 - 1, 3 בחזקת 1 - 3, 3 בחזקת 2 - 9). חלוקה זו היא אחד הסודות העיקריים בקבלה של 13, שכולו מורכב מחזקות 3 (והיינו סוד הקשר בין שלש הבריתות שנכרתו על התורה ושלש עשרה הבריתות שנכרתו על המילה - ראה נדרים פ"ג מי"א). בסדרה זו סכום כל שלש חזקות רצופות של שלש היא כפולת 13 (היינו האבר הראשון בשלישיה כפול 13) - פנינה מיוחדת של תורת החשבון, שבאה לידי ביטוי במבנה 13 הברכות האמצעיות של שמו"ע לפי כוונות האריז"ל.
יח מו"ק כח, א; תענית ח, ב.

שאגרת התשובה עוסקת בעיקר בתשובה על זרע לבטלה. למה? כי זהו החטא שאף אחד בעולם, כמעט אף אחד, לא ניצל ממנו. לכן אפשר לגלות אותו ולפרט אותו ולבקש עליו תיקון ורחמים רבים, "ברחמים רבים אקבצך"^א כמו שנסביר. בכל אופן, עיקר תיקון פגם הברית הוא בברכת "תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותינו וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו". האריז"ל גם אומר^ב שבמלים "מארבע כנפות" ראוי להחזיק את ארבע כנפות הציצית, "וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות הוי"^ג. כשמחזיקים את ארבע הכנפות ביחד מעלים מעלמא דפירודא לעולם האחדות, מחזירים מ"ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" ל"ונהר יצא מעדן להשקות את הגן"^ד – זהו חלק מהתיקון.

אנחנו מוסיפים שכמו שהאותיות שלפני הסוף הן **חבו**, האותיות הסופיות ממש ב"יחד מארבע כנפות" הן **דעת**, כי עיקר פגם הברית הוא פגם בדעת, לכן צריך לתקן את הדעת. לכן מכוונים את שם **חבו** גם בברכה הראשונה, "חכמה בינה ודעת"^ה. "יחד מארבע כנפות" שוה 891, **ע פנים לתורה**^ו (ראשי התבות שוים **ע** והשאר **פנים לתורה**), מתאים למובא באגרת התשובה^ז שעיקר תיקון הברית הוא על ידי לימוד תורה, הוספה והעמקה בתורה, וכמו שהרבי הרש"ב כותב^ח שעיקר תיקון הברית הוא העמקה בפנימיות התורה, נשמתא דאורייתא. ה"ע פנים לתורה" הם כנגד **ע** לשונות אליהן נפלו הניצוצות, וצריך להחזיר אותם לשרש בקדושה, השבעים פנים, שכל פן שייך לאחד

הפרנסה הוא הס"ת של "פוחת את ידך"^ט, **חתך**, וזו הכוונה המיוחדת הפשוטה של ברכת השנים^י – ה' הוא "החותך חיים לכל חי"^{יא} ו"מאן דיהב חיי ירב מזוני"^{יב}. אמרנו שהברכה הזו היא תיקון הנצח של הנוקבא והיא מכוונת כנגד תיקון "ורב חסד" – **נצח** ועוד "**ורב חסד**" עולה **חתך**!

עוד יותר מיוחד, בברכה הבאה, שהיא תיקון ההוד של נוקבא. דווקא ספירת ההוד מסוכנת ביותר, שלא יהיה "הודי [של הנוקבא דווקא] נהפך עלי למשחית"^{יג}, "כל היום **דזה** [היפוך הוד, 'הודי נהפך']"^{יד}, טומאת נדה, גלות השכינה. צריך לתקן את ההוד, שהכל יהיה "איהי בהוד"^{טו}, "הוד מלכות"^{טז}, ועל כן זהו המקום העיקרי לכוון על תיקון הברית, להעלות את כל הניצוצות וכל הטפות שיצאו לבטלה ונפלו למטה ונבלעו בפומא דתהומא רבא. לכן במלים "יחד מארבע כנפות", באותיות שלפני הסוף, מכוונים את השם קדוש **חבו**^{יז}. שם **חבו** יוצא מראשי התיבות של הביטוי "חיל בלע ויקאנו"^{יח} – הקליפה בלעה את טפות הקדושה, וכאן המקום שתקיא אותן החוצה ושיעלו למקורן למעלה.

תיקון פגם הברית

יש הרבה מאד כוונות על תיקון פגם הברית. האריז"ל כותב^{יט} שבסוף הבקשות, כשהאדם בברכת "שמע קולנו" – בה הוא יכול גם להתוודות על החטאים שלו, אפשר לעשות שם כל דבר, כנ"ל, כולל תשובה ויודוי – עיקר היודוי רק על זרע לבטלה. באותו אופן, רואים

יט תהלים קמה, טז.

כ שו"ע או"ח סי' קיז אה.

כא פיוט "וכל מאמינים".

כב ע"פ תענית ח, ב.

כג דניאל י, ח.

כד איכה א, יג.

כה ע"פ שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

כו דברי הימים א, כט, כה; דניאל יא, כא.

כז ראה שיעור כ"ח סיון תשע"ד.

כח איוב כ, טו; פ"ע הנ"ל הערה יב.

כט הנ"ל הערה י, וראה גם סידור הרש"ש במקומו.

ל ישעיה נד, ז.

לא שער הכוונות דרושי תפילת השחר א. ועוד.

לב במדבר טו, לט.

לג בראשית ב, י.

לד קהלת יעקב ערך 'חבו'.

לה במדבר רבה יג, טו ועוד.

לו פרק ט.

לז תורת שלום אור לכ"א כסלו תער"ג.

בברכה הראשונה כתוב מהאריוז^{למב}, בעל ההילולא, שצריך לכוון בעוד שם קדוש, לא כל כך מוכר – דיקרנוס^א. מוסבר שם שהשם הזה יוצא משני פסוקים: החצי הראשון, **דיקר**, יוצא מהפסוק "והריקתי לכם ברכה עד בלי די"^{מג}, והחצי השני, **נוסא**, רומז לפסוק "נסה עלינו אור פניך הוי"^{מד}. הפרנסה היא "נסה עלינו אור פניך הוי", אבל קודם כל "והריקתי לכם ברכה עד בלי די". השם הזה, כותב האריוז^ל, שוה **חתך** ועוד שלש האותיות. ניקוד השם הזה שוה **עב**, **חסד** (כך שהשם עם הניקוד שוה "אברם הוא אברהם"^{מה}, שגם ענינו הוא חסד). ידוע ששם **חתך** הוא **רוח-רוח**, סוד "פי שנים ברוחך אלי"^{מו}, אבל ב-**דיקרנוסא** יש תוספת של 3, שהאריוז^ל כתב שהיא סוד 3 האותיות של **חתך**. אנחנו נסביר טפה אחרת: יש ארבעה יסודות – אש-רוח-מים-עפר^{מי}, כאשר יסוד הרוח הוא כנגד התפארת. אבל בספר יצירה ליסוד הרוח יש שם אחר – שם יש שלש אמות **אמש**, שהן **אור-מים-אש**, ושם האויר דווקא בכתר. אם אני קורא את שם **דיקרנוסא** למפרע בדילוג אותיות אני מקבל את המלה **אורי**, אותיות **אוי**, ושאר האותיות שוות **רוח** – **רוח-אוי** יחד. **חתך** הוא רק **רוח-רוח** ו-**דיקרנוסא** הוא **רוח-אוי**, אויר לנשימה.

גם בברכה הבאה, חוץ מהכוונה העיקרית של שם **חבו**, יש עוד כוונה, ששייכת דווקא לברכה הזו – "תקע בשופר גדול". מוסבר בחסידות^{מח} ש"שופר גדול" היינו המשכה מהעצמות. שופר של העולם הזה – שופר של ראש השנה ואפילו שופר של יובל – ממשיך מהסובב-כל-עלמין לממלא-כל-עלמין. זהו גם דבר גדול, אבל לא

מה"שבעים נפש יוצאי ירך יעקב"^{לח} – "ירך יעקב" היינו הברית קדש.

מפרנסה לתיקון הברית

שוב, השם העיקרי ב"תקע" הוא **חבו** והשם העיקרי ב"ברך" הוא **חתך**, והממוצע שלהם הוא בדיוק **ברך**! כלומר, הכל כלול בשתי הברכים, ברך ימין, בטחון פעיל, וברך שמאל, בטחון סביל, "איהו בנצח" ו"איהו בהוד". לכן בברכות האלה עיקר הטבע, כנ"ל, וגם עיקר הזיווג הוא בשתי הברכות האלה.

עוד כמה רמזים: הברכה הראשונה היא "ברך" והשניה "תקע". האריוז^ל כותב ש"תקע" הוא לשון יחוד, זיווג, כמו "תקע ביבמתו"^{לט}, לשון זיווג, יחוד (וכמו ברמז שלנו ש-**שבת** ר"ת שקיעה-בליטה-תקיעה²). **תקע** היינו **תקון ע** – **ע** הוא **סוד**, שייך ליסוד. גם "ברך" רומז ל"ברכות לראש צדיק"^{מא}, ההשפעה של היסוד בזיווג.

ברך-תקע בהכאה פרטית – **ב** פעמים **ת**, **ר** פעמים **ק**, **ע** פעמים **כ** – יוצא 22200, מאה פעמים **ברך**, רמז מובהק של 100 ברכות בכל יום, שפועלות גם פרנסה וגם תיקון הברית.

מכאן שאי אפשר להגיע לתיקון הברית לפני שיש פרנסה ברווח! צריך פרנסה ברווח לא רק בגשמיות אלא גם ברוחניות – הפרנסה הרוחנית של אדם היא שליחותו בחיים. ווארט יפה, שקודם צריך פרנסה ורק אחר כך אפשר להחזיר את הניצוצות שירדו ונפלו בקליפות. זהו תיקון הנצח וההוד של הנוקבא, דווקא מכח הפרקים התחתונים של נו"ה דז"א, הדגלים, הכח לצאת ה"לבר מגופא" לגמרי, יציאה לשליחות, "יפוצו מעינותיך חוצה", לעלמא דאתגליא.

שמות דיקרנוס"א וטפטפי"ה

עוד כמה דברים יפים בשתי הברכות האלה:

מב פע"ח שער העמידה פי"ט.
מג מלאכי ג, י.
מד תהלים ד, ז.
מה דברי הימים א, כז.
מו מלכים ב, ב, ט.
מז ע"פ ספר יצירה פ"ג מ"ג; ראה גם במדבר רבה יד, יב. ובכ"מ.
מח ראה עטרת ראש עמ' 48 ובסידור מהר"ד על אתר. ובכ"מ.

לח שמות א, ה.
לט ראה יבמות נד, א וברש"י.
מ הנפש הערה ב לפי"ג.
מא משלי י, ו.

את המלחמה²¹. דווקא ימי המלחמה בפועל הם תיקון עולם היצירה, כאשר הכל בשביל להוציא את הטפות מהקליפה. עולם היצירה הוא **על-צבא**, משהו אקטואלי. לפי האריז"ל יוצא שאנחנו לוחמים ביום שני וחמישי, ובעולמות זהו עולם היצירה – מקום המדות, הלב. שם עיקר מלחמת היצירה, וגם המלחמות כפשוטן. על עולם העשייה נאמר "אף עשיתיו"²², יש בו "אף" שגורם לפחד, כמו שאומר משה רבינו "יגדתי מפני האף"²³, לכן זהו עולם של **צוה-פחד**. הבעל שם טוב בא וממתיק את הפחד – הוא אומר שאסור לפחד משום דבר בעולם, רק מהקב"ה²⁴. זהו התיקון של עולם העשייה. שוב, עולם היצירה זה צבא כפשוטו, ימים של מלחמה, והימים של עולם הבריאה – שהוא מוחין, שביחס ללב הם מקיף – הם לא ימי המעשה, לא צריך לפעול, רק לשהות-להסתופף בצל כנפי השכינה.

אם כן, זו כוונה שקשורה לתיקון הברית, אבל משתנה כל יום בשבוע. כמובן, ביום השבת קדש אין את הכוונה הזו בכלל, כי זהו יום של מנוחה לחי העולמים.

כשאני מחבר את שם **טפטפיה** (193) עם השם שבפשטות צריך לכוון בו בברכה הזו, **חבו** (16) מקבלים כבר **הדר**, סוד המלך הדר. כשאני מחבר את המלך **הדר** (209) עם ה**ברך** (222) של הברכה הקודמת אני מקבל בדיוק את השם **דיקרונסא**!

ג. שבע ברכות ותיקון הזמן מעלת נוסח אדמו"ר הזקן

עכשיו נגיע לרמזו העיקרי, שממנו התחיל הכל במחשבה על השיעור. יש הרבה נוסחאות של הברכות. גם בברכת השנים יש הרבה מאד

נשא עמי' לג; בעתה אחישנה עמי' רעא).

נג ראה איכה רבתי פתיחתא כט.

נד ישעיה מג, ז.

נה דברים ט, יט.

נו ראה שבחי הבעש"ט פ"א. וראה אור ישראל ח"א ש"ב בשני הסיפורים הראשונים.

מגיע ל"שופר גדול" של "ביום ההוא יתקע בשופר גדול"^{מט}, המשכה מהעצמות ממש עד מטה-מטה, שהיא הגאולה. אז יתקיים המשך הפסוק – "ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים". "ארץ אשור" היא התענוגים ו"ארץ מצרים" היינו המיצרים של העולם. כאשר "יתקע בשופר גדול" גם מי שלא מסוגל לכוון לשום דבר כי הוא שקוע בתענוגי העולם הזה או כי הוא מיוסר, חבוש בבית האסורים, יחזור – "והשתחוו להוי' בהר הקדש בירושלם".

בכל אופן, מכוונים בברכה הזו גם את השם טפטפיה"ה. הפשט ששם זה הוא מלשון טפה, תיקון הברית, אבל המיוחד בכוונה זו שבכל יום מכוונים את אותו שם **טפטפיה**, אבל עם כוונה אחרת: כתוב בגמרא²⁵ ששלשת ימי השבוע הראשונים הם ירידה משבת ושלשת ימי השבוע האחרונים הם עליה לקראת השבת הבאה. בקבלה מוסבר²⁶ ששבת היא עולם האצילות, שלשת ימי הירידה, ראשון-שני-שלישי, הם כנגד בריאה-יצירה-עשייה ושלשת ימי העליה, רביעי-חמישי-ששי, הם כנגד עשייה-יצירה-בריאה. כלומר, יש קשר בין הימים ראשון-ששי (בריאה), שני-חמישי (יצירה), בהם קוראים בתורה (פעולה בעולם הדבור-היצירה), ושלישי-רביעי (עשייה), בהם ראוי לעשות מלאכה ולהתפרנס. המבנה הזה בא לידי ביטוי בכוונה הזו – בימים ראשון וששי, כנגד הבריאה, מכוונים **על-מגן**; בימים שני וחמישי, כנגד היצירה, מכוונים **על-צבא**; בימים שלישי ורביעי, כנגד העשייה, מכוונים **צוה-פחד**. עולם העשייה הוא עולם של פחד, עולם היצירה עולם של צבא ועולם הבריאה עולם של מגן, כמו "מגן אברהם".

נסביר קצת יותר: מגן הוא אור מקיף עליון, הגורם לכך שאדם באמת לא צריך לפעול שום דבר²⁷, כמו חזקיהו המלך שהולך לישון וה' לוחם

מט ישעיה כז, יג.

נ ראה גיטין עז, א; כתובות קו, א וברש"י.

נא שעה"כ דרוש א דדרושי ויהי נעם. ובכ"מ.

נב ראה קדושת לוי על מסכת אבות (מובא במעין גנים

הוא הסביר

פשוט פשוט
ביותר, שלעניות
דעתי כל אחד
יכול לאמץ: אני
מתפלל בנוסח
אדה"ז בלבד
בתפלות, ואם אני
מוסיף משהו זה
כי 'בא לי' לומר
עוד משהו, אבל
לא חלק מנוסח
התפלה

נוסחאות. בברכה זו האריז"ל מביא במיוחד גם נוסחא שאיננה שלו ואומר שהיא נוסחת הגאונים. בכל אופן, אנחנו פוסקים כמו אדמו"ר הזקן.

נוסיף כמאמר מוסגר: רבי שימע'לה ז'עליחובער – שהזכרנו לאחורונה¹² – התפלל בנוסח האריז"ל שתקן אדמו"ר הזקן. כששאלו אותו הוא הסביר שידוע שכאשר המגיד ממעזריטש פקד על אדמו"ר הזקן ללבן את הנוסח הוא עשה זאת מתוך אלף סידורים שונים. אם הוא לקח אלף סידורים, אמר רבי שימע'לה, ודאי הלכה כמותו. ראוי להוסיף לכך שבמעזריטש יחד עם אדמו"ר הזקן עסק בבירור הנוסח גם בעל עבודת ישראל מקו'ניץ, והרי ר' שימע'לה כולו קו'ניץ. איני יודע אם צדיקי קו'ניץ התפללו בסידור אדמו"ר הזקן, אבל רבי שימע'לה כן.

מענין לציין שרבי שמע'לה התפלל בנוסח אדמו"ר הזקן, אבל גם הוסיף דברים שלא כתובים בסידור, כמו ה"הי רצון" לפני ספירת העומר וכיו"ב. התלמידים בישיבת חכמי לובלין שאלו אותו – "אם אתה כבר מתפלל בסידור אדה"ז, וזה לא כתוב שם, למה אתה אומר זאת?". הוא הסביר פשוט פשוט ביותר, שלעניות דעתי כל אחד יכול לאמץ: אני מתפלל בנוסח אדה"ז בלבד בתפלות, ואם אני מוסיף משהו זה כי 'בא לי' לומר עוד משהו, אבל לא חלק מנוסח התפלה. נוסח התפלה הוא אך ורק סידור

אדמו"ר הזקן, וכל מה שאני אומר חוץ ממה שכתוב בסידור הוא לא נוסח התפלה... כל זה רק מאמר מוסגר. כעת נגיע לעיקר.

שבע ברכות

בנוסח ברכת השנים לפי אדמו"ר הזקן יש תופעה יחודית. נספור כמה פעמים מופיע שרש **ברך** בכל הנוסח:

בָּרַךְ עָלֵינוּ הוּי אֱלֹהֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת וְאֶת כָּל מִיְנֵי תְבוּאֹתֶיהָ לְטוֹבָה. וְתַן בְּקִיץ בְּרָכָה בַּחֲזָרָה טַל וּמָטָר לְבְרָכָה עַל פְּנֵי הָאָדָמָה וְשִׁפְעֵנוּ מְטוֹבָה וּבְרָךְ שְׁנֵתָנוּ כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת לְבְרָכָה. כִּי אֵל טוֹב וּמְטִיב אֶתֶּה וּמְבָרֵךְ הַשָּׁנִים. כְּרוּךְ אַתָּה הוּי מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים. יש כאן שבע פעמים שרש **ברך**, שמתחלק ב'חלוקת זהב' – חלוקת ה"ז ל"ה ו"ב (כמו בנרות המנורה), ה הופעות בנוסח הברכה עצמו ועוד **ב** בחתימה. זו תופעה שאומרת "דרשני", שבע פעמים **ברך**, "כל השביעין חביבין"¹³, היינו רמז מובהק לשבע ברכות של חתן וכלה, הסוד של "ברך" שיש כאן בשתי הברכות, "איהו בנצח ואיהו בהוד", "המברך את הגפן", בסוד "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך"¹⁴, "ירכתי ביתך" היינו השוקין, הרגלים, הברכים, שהארכנו להסביר.

ובדרך הרמז: כל **ברך** הוא 222, ג"פ (הערך הממוצע של כל אות) **עד**, ו"פ **הבל-יחידה**. אבל כתוב כאן (כפי שאומרים בקיץ) "**ברך**... **ברכה**... **וברך**... **לברכה**... **ומברך**... **ברוך**... **מברך**". ז"פ **ברך** עולה **מב** פעמים 37 והאותיות הנוספות עולות עוד 128, ו"פ 23. העיקר ה**יחידה** ויש גם רמז מובהק של **חיה**, ו"פ **חיה** ומב"פ **יחידה**, כמו ערי הלויים, שיש 6 ערי מקלט ועוד 42 ערים. זהו רמז אחד יפהפה כאן.

ועוד רמז: בנוסח הברכה (הקצר, שבקיץ) יש **לו** – **ו** ברבוע – תבות. אם אני מחבר את מיקומי ה"שבע ברכות" שיש כאן – 1, 14, 20, 24, 30, 32, 35 – אני מקבל **יוסף**, ו"פ

נד שיעור שבת מטו"מ השתא (בחלק שלא פורסם). רבי אברהם שמעון מז'עליחוב הי"ד נרצח על קידוש השם על ידי הנאצים ימ"ש ויום הסתלקותו לא ידוע, אך מסתבר שהיה זה בחדש תמוז והסיפורים אודותיו נמצאים בסוף ספר "זכרון לברכה" של חרש זה – ע"י ש"ן.

נח ויקרא רבה כט, ט.
נט תהלים קכח, ג.

ברכות רומז ל"זה", סוד נבואת משה^{טו}, ששייך לספירת הנצח.

פרצוף הזמן

אם דברנו על החלוקה של יום ושנה, מתבקש מכאן להרחיב את היריעה. עשינו ודאי בעבר פרצוף של כל דרגות הזמן^{טז}, אבל כעת נסביר אולי בצורה אחרת. ראוי לקחת את חלקי הזמן ולעשות מהם פרצוף. הפרצוף יהיה מהכי קטן להכי גדול, מלמטה למעלה, כאשר יש למעלה מהזמן לגמרי – ה' עצמו מעל הזמן, "ה' מְלֶךְ, ה' מְלֶךְ, ה' ימלך", היה הוה ויהיה כאחד ממש. ככל שהזמן מפורט, קטן יותר, הוא למטה, וככל שמדובר בגדר זמן גדול יותר – בו יותר זמן נכלל יחד – הוא יותר למעלה, כמו שהבעל שם טוב אמר^{טז} שבעולם היצירה חמש עשרה שנה הן כמו רגע כמימרא, כי בעולם היצירה הזמן יותר מאוחד וגדול, וכל שכן למעלה ממנו.

אפשר היה להתחיל מהמושג "רגע", שהוא חלוקת הזמן הכי קטנה בחז"ל^{טז}, כמו שעשינו בפרצוף שלמדנו בעבר, אבל כעת נתחיל אחרת. על ספירת המלכות נאמר "ואני תפלה" והתפלה נקראת "חיי שעה"^{טז}, לכן נסביר שהמלכות היא שעה^{טז}. בחסידות מוסבר^{טז} ששעה לשון שעה, פניה לה' שאכן נעשת ברגע כמימרא, אבל מושג הזמן כאן הוא שעה.

אם המלכות היא שעה, היום – המורכב מ-**מִכַּד** שעות – הוא ספירת היסוד, הצדיק, כמו שכבר הוסבר.

למעלה מהיום נמצאת השבת (שמובנה

הוי', בו מתקיים "ברכות לראש צדיק" ("ברכות אבין... תהיינה לראש יוסף"^{טז}), כנ"ל. הברכות באות לנצח והוד, לרגלים, אבל בזיווג של החתן והכלה הן נמשכות על ידי היסוד. זו כוונה בפני עצמה, שבע ברכות לפי נוסח אדמו"ר הזקן.

תיקון הזמן

נעשה עוד התבוננות כללית: כתוב בחסידות^{טז} שברכת השנים בכלל שייכת לזמן. למה היא כנגד הנצח? כי נצח הוא זמן. בזמן יש שני כללים גדולים – יום ושנה. מוסבר בחסידות^{טז} שיום הוא צדיק, "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד"^{טז}, שהכל אחד, הכל נכלל ב"מעשיהן של צדיקים"^{טז}, כאשר ה"צדיק יסוד עולם" במודעות שהכל אחד, ואילו שנה היא בעל תשובה, שנה לשון שינוי^{טז}.

בברכת השנים מופיע רק המושג שנה (לא יום, וגם לא מושג אחר של זמן מבין המושגים שנזכיר לקמן). שנה היא הכינוי לכללות המושג זמן בערכים של ספר יצירה – עולם-שנה-נפש. שוב, שנה היא לשון שינוי לטוב, הסוד של התשובה, ללמד שמהות הזמן היא היכי תמצי לעבודת התשובה, הכל כדי לקיים את "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח"^{טז} (כאשר **מחשבה** בגימטריא שנה, עולם התשובה). ורמז: המושג שנה חוזר בברכה ה פעמים, שיחד עם ז

ס בראשית מט, כו.

סא בהבא לקמן ראה גם סידור מהר"ד על אתר.

סב ראה שמן למאור ח"א עמ' תטו.

סג בראשית א, ה.

סד ראה בראשית רבה ג, ח.

סה יום צדיק שנה בעל תשובה עולה 1430, הכל פעמים הוי' (בשם הוי' גופא הצדיק שייך ליוה, "והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת", ובעל תשובה ל"הנסתרת להוי' אלהינו", י"ה, שהרי עיקר התשובה בתעלומות הלב וה' הוא היודע מחשבות כו'). שנה'בעל' תשובה ר"ת **שבת**, אותיות **תשב**, בחינת תשובה עילאה כמבואר בתניא אגה"ת פ"י.

סו שמוא"ב יד, יד.

טז ספרי (ורש"י) ריש מטות.

טז סח ראה בשיעור The Thirteen Cycles of Time.

טז סט שבחי הבעש"ט (מעיינותיך, תשע"ז) עמ' 88: כש"ט (קה"ת) הוספות שמב (וש"נ); דרמ"צ מצוות האמנת אלקות פ"ב (נט, א).

טז ע ברייתא דרב אדא (וראה הלכות קידוש החדש פ"ה ה"א). עא שבת י, א.

טז עב שעה נופלת על לשון שנה – מושג הזמן הכללי – והממוצע ביניהם הוא ששה, מספר ימות שנת החמה (השנה העיקרית).

טז עג לקו"ת דרושים לר"ה סג, ד. ובכ"מ.

באמת, "רגע קטן עזבתיך" אומר שאין גם אף – בשביל אף צריך רגע, "רגע באפו"

בסוד התגלות עתיקא באמא¹⁹.
אם הבינה היא היובל, מה החכמה? נ אלפי
יובלות¹⁷.
הכתר הוא כבר למעלה מהזמן לגמרי.
בכתר יש שלשה ראשים – רצון-תענוג-אמונה,
מלמטה למעלה – כאשר גם הרצון הוא כבר
למעלה מהזמן.

"ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדלים אקבצך"

יצא מבנה יפה, שונה מאיך שאמרנו תמיד,
אבל נשאר שני דברים פשוטים שלא כללנו:
אמרנו שהמלכות היא "חיי שעה", אבל למטה
מהשעה יש חלק – בכל שעה יש 1080 חלקים¹⁸.
לפי הסבר של כמה מהאחרונים¹⁹ החלק הוא הזמן
של נשימה ממוצעת. למטה מהחלק יש גם רגעים,
שמסבירים שהם הזמן של הרף עין, "תשועת הוי'
כהרף עין". כל המושגים הם שיעורים – שיעורי
תורה – ושיעורים הם כמוזן צמצומים. הכל
נכלל כאן במושג "שנה", שהוא שם כולל לזמן,
שנמצא כאן בגבורה, סוד הצמצום.

בדרושי החסידות²⁰ ראיתי עוד חלוקה,
שכמדומני אף פעם לא החשבתי בפני עצמה –
"רגע קטן". בפסוק כתוב "ברגע קטן עזבתיך
וברחמים גדלים אקבצך"²¹ – "רגע קטן" הוא
פחות מרגע, פחות מהרף עין – הוא 'אפס זמן'
למטה. כאשר יבוא המשיח יתגלה שרק "רגע קטן
עזבתיך", שכל יסורי הגלות הם רגע קטן. "כי רגע
באפו חיים ברצונו"²² – תחושת האף היא רגע
והרצון הוא חיים, עד לחיים נצחיים מעל הזמן.
באמת, "רגע קטן עזבתיך" אומר שאין גם אף –
בשביל אף צריך רגע, "רגע באפו". הרבי אמר²³

בתורה גם שבוע). כעת
נחדש בפרצוף שלנו
שבמושג שבת יש שתי
שבתות, כמו שמוסבר
בחסידות²⁴ על "את
שבתתי תשמרו"²⁵, שכל
שבת מורכבת ממעלי שבתא ויומא דשבתא²⁶.
בכל שבת יש זיווג של מעלי שבת, שבבחינת
נוקבא, "חקל תפוחין קדישיך", ויום השבת
שבבחינת דכורא, ובזיווג "איהו בנצח" ו"איהי
בהוד" (המתאחדים לעתים לספירה אחת, שבת
אחת). על היחוד הזה בשבת נאמר "אלמלי שמרו
ישראל שתי שבתות [בנצח והוד] מיד נגאלין
[ביסוד ומלכות, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד]"²⁷.
למעלה מהשבת יש את החדש. יב חדשי
השנה הם בסוד יב גבולי אלכסון שכלולים
בתפארת²⁸ (ביחס ל"חיי שעה", התפלה-
המלכות, התפארת היא "חיי עולם", תורה – זו
לא מדרגת "עולם" של בינה, "עולמו של יובל"²⁹,
אבל יסוד אמא מסתיים בתפארת ז"א³⁰, וד"ל).
השנה – סוד בעל התשובה, שמשנתה כל
הזמן, 365 פעמים בשנה – היא כנגד הגבורה,
ענף הבינה, שהיא מקור התשובה, בסוד "אני
בינה לי גבורה"³¹.

למעלה מהשנה יש את השמיטה, השבת של
השנים, והיא כאן כנגד החסד.

הכי מובהקת במבנה כאן היא ההקבלה
הבאה – היובל, השייך כידוע לספירת הבינה
(שאף נקראת "יובלא"³²). השופר של היובל הוא
בבינה (ובו מתגלה גם ה"שופר גדול" שהוזכר,

עד ראה לקו"ת בהר מא, א, ובריבוי מקומות.

עה שמות לא, יג; ויקרא יט, ג; שם שם, ל; שם כו, ב.

עו הקדמת הזהר ה, ב.

עז שבת קיח, ב.

עח של"ה מסכת פסחים תו"א בהגה; קהלת יעקב ערך
'יב' ובכ"מ.

עט קידושין כא, ב. זחר ח"ב קטו, א.

פ ע"ח שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.

פא משלי ח, יד.

פב זחר ח"א קכג, א ובכ"ד.

פג ראה הגהת הרנ"ש לאוצ"ח שער עתיק פ"ד.

פד ש"ך עה"ת ויקרא כה, ג ועוד.

פה הלכות קידוש החדש פ"ו ה"ב.

פו ראה אלפסי זוטא (לרמ"ע מפאנו) על סוכה כו, ב.

פז ישעיה נד, ז.

פח תהלים ל, ו.

פט אגרות קדש ח"ב עמ' תיד.

סיכום

אם כן, יצא לנו שיש 13 מדרגות של זמן. קודם הסברנו עשה, בסוד "עשר ידענו", ואז הוספנו עוד שלש, בסוד "שלש עשרה לא ידענו"^צ, והסברנו את השלשה הנוספים כבריאה-יצירה-עשה (הפירוש השני של תלמידי רב האי גאון ל"שלש עשרה", שיש שלשה עולמות בי"ע אחרי עשר הספירות דאצילות):

כתר	
מעל הזמן – "רחמים גדלים"	
בינה	חכמה
יובל	נ אלפי יובלות
גבורה	חסד
שנה	שמיטה
תפארת	
חדש	
נו"ה	
שבת	
יסוד	
יום	
מלכות	
שעה	
בריאה	
חלק	
יצירה	
רגע	
עשיה	
רגע קטן	

עד כאן הדרוש של היום לכבוד האריז"ל, עם עוד כמה נקודות, ונספח עיקרי של מבנה הזמן.

שהוא מצפה לקיום הפסוק "אורך הוי' כי אנפת בי"^צ – אז עדיין מרגישים את האף אבל מודים לה'. כשמתגלה ש"ברגע קטן עזבתיך" אין הרגשת יסורים בכלל, כי לא היה אפילו רגע, וזוה באים ל"וברחמים גדולים אקבצך". "רחמים גדולים" הם בפנימיות הכתר, למעלה-מעלה מהזמן לגמרי. ככה מוסבר בדרושים על הברכה הזו.

לפי זה יש למטה ממלכות דאצילות עוד שלש מדרגות – חלק, רגע ורגע קטן – אותן אפשר להקביל לעולמות התחתונים בריאה-יצירה-עשיה. החלק הוא השכל של עולם הבריאה, החלוקה של "משם יפרד והיה לארבעה ראשים", חלוקת השעה. שעה היא עוד בעולם האחדות, האצילות, אבל מלכות דאצילות היא מקור ההשפעה לבי"ע ובשעה יש **תתרפ** חלקים. הרגע, בו נאמר "כי רגע באפו [חיים ברצונן]" הוא בעולם יצירה. הרגע קטן, למרבית הפלא, הוא בעולם העשיה – בעשיה כתוב "אף עשיתי" (כנ"ל), אבל אמרנו שברגע קטן אין אפילו אף – לא מרגישים כלום. אם העזיבה היתה רגע קטן לא סבלתי שום יסורים בעולם, כמו אותם צדיקים – רבי זושא ועוד – שלא יודעים כלל מהם יסורים, כי לא בזמן בכלל, לא תופס. זמן הוא הרגשה ורגע לא תופס שום הרגשה בכלל. התחושה הזו, באופן של "נעוץ סופן בתחלתן", באה מ"ברחמים גדולים אקבצך".

כל הענין הזה שייך לתיקון הזמן, לברכת "ברך עלינו" – כך הוא מוסבר בחסידות – אבל אפשר לומר שה"ברחמים גדולים אקבצך" כבר שייך לברכה הבאה, "מקבץ נדחי עמו ישראל", שלמעלה מזמן לגמרי. זו ההמשכה של "תקע בשופר גדול", המשכה מהעצמות, כמו שהסברנו (ההמשכה הזו היא "לחרותנו", עוברת דרך הבינה, עלמא דחירו, שהיא מקור קו שמאל, ומכיון ש"בינה עד הוד אתפשטת"^{צא} הברכה הזו היא תיקון ההוד של הנוקבא, כנ"ל).

צ ישעיה יב, א.

צא ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד;

ע"ח שכ"ט פ"ח.

צב ראה פרדס רמונים ש"א פ"ז ושי"א פ"א.

הסיפור החסידי

רבי הלל מפאריטש | יפה שעה אחת...

רבי הלל הלוי מפאריטש נולד בעיירה חומץ בשנת תקנ"ה, לאביו רבי מאיר מחסידי טשרנוביל. כבר בילדותו היה בקי בש"ס ופוסקים, למד ספרי קבלה והתפלל עם כוונות האריז"ל ועוד בטרם היה בר מצווה נשא אשה. כאשר הגיע לידיו ספר התניא הפך לחסיד חב"ד, אך למרות מאמציו לא זכה לראות את פני האדמו"ר הזקן. בשנת תקע"ח נשלח ע"י האדמו"ר האמצעי "לקבץ גשמיות ולזרוע רוחניות" בישובים החקלאיים שהקים הרבי במחוז חרסון, וכך הפך רבי הלל למורם הרוחני של עשרות אלפי יהודים. הוא הקדיש את חייו להפצת תורה וחסידות ומסר את נפשו על אספקת מזון כשר לחיילים היהודיים שבצבא הצאר. בשנת ת"ר התמנה לרבה של העיירה פאריטש שברוסיה הלבנה, ואחר כך עבר לכהן כרבה של בוברויסק הסמוכה. רבי הלל נהג לרשום כל דבר ששמע מרבותיו ולהוסיף ביאורים, וכן הלחין ניגונים חסידיים עמוקים. דברי תורתו כונסו בסדרת ספרי "פלח הרימון", בספר אמרי נועם ועוד. הסתלק בעיירה חרסון ביום שבת קדש י"א באב, "שבת נחמו" תרכ"ד, ושם מנוחתו כבוד.

מרוטנבורג, איך ששר אחד תפסו בבית האסורים ותבע מהיהודים סכום גדול לפדותו. והמהר"ם פסק מתוך הכלא שלא יפדו אותו, שאם כן כל שר ושר יתפוס את הרבנים ויתבע סכום גדול לפדותם. והיהודים, באשר אסר עליהם מהר"ם בר ברוך לפדותו, לא פדו אותו וישב בבית האסורים מדי תמוז ה'מ"ו עד י"ט אייר ה'נ"ג, שאז נפטר.

גם אחר פטירתו לא ניתן המהר"ם לקבורה, רק אם יתנו להשר את הסכום שדרש. והיהודים נתדלדלו אז ולא היה בכחם לפדות את רבם, ולא ניתן לקבורה עד שנת ס"ז לאלף הששי, ועשיר אחד ששמו אלכסנדר בר' שלמה, שם נפשו בכפו והשתדל אצל השר, ובזבז אוצר גדול ופדה את מהר"ם בר ברוך מבית האסורים ובא לקבורת ישראל.

המהר"ם בא בחלום אל העשיר, ואמר לו: בחר לנפשך אחד משני דברים: או שיזכה הוא וזרעו אחריו עד סוף הדורות עושר וכבוד, או שימות תיכף ויזכה לחיי עולם הבא עמו במחיצתו. ובחר לנפשו שימות, ויהיה עמו במחיצתו.

הרה"צ החסיד ר' הלל מפאריטש, היה מספר שני סיפורים לפני האברכים שנשלחו אליו מכ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אדמו"ר הצמח צדק:

באריכות גדולה סיפר על דבר גר הצדק הגרף פאמאצקי, איך שהתנהג בתעניתים וסיגופים. על גופו רחשו תולעים, ואם נפל תולע לארץ הגביה אותו, ואמר: אכול את גופי הטמא! גם כאשר תפשו אותו וסגרו אותו בבית האסורים סיגף את עצמו בכל מיני סיגופים, וכאשר דנו אותו לשריפה היתה אפשרות שיקלו משפטו ולא לדונו למיתה ר"ל, אבל הוא חפץ שיהרג על קידוש השם.

וסיים וביאר רבי הלל, שזהו קודם שנתגלה תורת החסידות: החסידות מבארת מעלת מצוות מעשיות, ושלא לסגף את עצמו, כמאמרם ז"ל "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא".

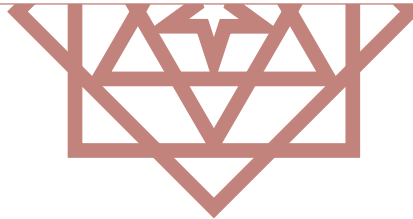
כן היה מספר לפניהם על מהר"ם בר ברוך

החסיד, ממלא הרבי את תפקיד האב המעניק השראה חדשה וכיוון, והמשפיע את תפקיד האם המפתחת ומלטשת. בפרט, על המשפיע לפתח אצל החסיד הצעיר את כח ה**תבונה** שבבינה, שייעודו לקלוט ולהפנים את חכמתו של הרבי – עוד בטרם העמיק בה בעצמו. כצעד ראשון לכך, הכנה בסיסית הנצרכת לכל חסיד חדש, מביא רבי הלל שני סיפורים שמטרתם אחת: להבחין בין דרך החסידות, אליה נכנס התלמיד, ובין תפיסת העולם שקדמה לה. ומעניין: רבי הלל נודע בצעירותו כ"עילוי מחוקק" והתפרסם בבקיאותו וכשרונו הלמדני. בבגרותו החב"דית נחשב ל"עובד" מופלא בעל לב אדיר, אך דווקא במעשיו הגיע רבי הלל למדרגת ה'צדיק' של ספר התניא. אדמו"ר הצמח צדק אף אמר עליו, כי צדיק במעשה כמוהו לא היה בעולם זה שלוש מאות שנה! כשנחשב מעט נראה, כי ההכרזה הזו מציבה את רבי הלל מעל האריז"ל, הבעל שם טוב, ועוד רבים וקדושים. זוהי אמנם הכרזה מפתיעה, אך אמרות אלו של רבי הלל מבהירות זאת: את לוז החסידות, תכליתם של כל ה"עבודה" וה"השכלה" רואה רבי הלל דווקא ביחס למעשי המצוות ולעולם הזה.

וסיים הרה"צ רבי הלל, שזה קודם שנתגלה חסידות בעולם, בחר בעולם הבא. אבל דרך החסידות, מעלת מצוות מעשיות שנתגלה ע"י דרך הבעש"ט, עולה על עולם הבא. כמאמר רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא.

[רשימות דברים (מהדורת תשמ"א) כרך א] בסיפורים אלה אנו פוגשים את רבי הלל באחד התפקידים החשובים ביותר שמילא בחייו: המשפיע החסידי, שתפקידו להדריך את מושפיעו בתחילת דרכם כחסידים וגם לאחר מכן, הוא מעין מחנך-על, המעצב את נפשם של התלמידים באופן עמוק ומגלה להם רבדים נסתרים שנשמטם. בחסידות חב"ד זכור רבי הלל כגדול המשפיעים החסידיים, ורבו הצמח צדק נעזר בו רבות: כל אברך חדש המבקש להצטרף לעדת החסידים נשלח אל רבי הלל, לתקופת הכשרה שיכלה להמשך חודשים ואף שנים. רק לאחריה היה זכאי האברך להכנס אל הרבי ולקבל ממנו.

על פי החסידות, ישנם בנפש "מוחין דאבא" ו"מוחין דאמא". מח החכמה הוא האב, המעניק זיק של הכרה ורעיון, ומח הבינה הוא המתבונן ובונה אותו למערכת שלמה ומרובת פרטים. עבור

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

לימוד קבלה לרווקים

אנחנו מתכוונים להתחיל תוכנית ללימוד הספה"ק 'עץ חיים' לאריז"ל מיוסד על דברי המקובלים המפרשים ותורת החסידות [בין היתר על יסוד הספר 'חסדי דוד הנאמנים'] ונשמח לברכת הכוונת הרב. בישיבות המקובלים נהוג להגביל את הלימוד לנשואים בלבד. האם כך נכון גם לנו לנהוג או שדעת הרב להתיר גם לרווקים?

מענה:

רבים וטובים מגדולי ישראל, בפרט אצל החסידים, למדו את כתבי האריז"ל עוד קודם שנישאו. ידוע על רבי הלל מפאריטש שהיה בקיא בכתבי האריז"ל והתפלל בסידור עם כוונות עוד בהיותו בן 12, קודם לחתונתו. גם הרש"ש בעצמו – שרוב ככל ישיבות המקובלים הולכות לאורו ועוסקות בתורתו – היה מקובל גדול עוד טרם שנישא. וכידוע מהסיפור המפורסם אודותיו שהיה מגלה בחשאי למקובלי בית-אל את התשובות לקושיותיהם וע"י כך זכה להשתדך עם בתו של ראש הישיבה. לכן למעשה דעתנו

שאינן להגביל את הלימוד לנשואים בלבד כלל וכלל. גם בנוגע לאזהרת המקובלים שלא ללמוד בדברי שאר תלמידי האריז"ל לבד ממהרח"ו, לא מקובל כן אצלנו. החל ממורנו הבעש"ט והלאה, הרבה מדברי החסידות מיוסדים על ספר עמק המלך ועל דברי 'דרוש המלבוש' לרבי ישראל סרוג ושאר דברי החברים בפרי-עץ חיים. גם למדו ועסקו בקבלת הראשונים [ובפרט בספר שערי אורה, עליו גם כתב האריז"ל שנכון להתחיל ממנו] ובקבלת הרמ"ק.

נוסיף, שלמרות האזהרות של המקובלים, הרי שמאיוהו מקומן ניכר שאף הם עסקו בקבלת החברים ואף יסדו חלק משיטתם עליה. וראה ב'חסדי דוד' לרבי דוד מג'אר – סופרו ותלמידו המובהק של הרש"ש – שמביא באות ע"ו את דברי דרוש המלבוש. ראה עוד בספר אמת ליעקב [לרבי יעקב שאלתיאל ניניו מחכמי ישיבת המקובלים בית-אל והמוציא לאור של 'חסדי דוד' הנ"ל] דף קכא ע"א בביאור כוונות המלכות שסידר הרש"ש, איך ששרשם של הדברים הוא

מספר משנת חסידים, הפך האזהרה שלא ללמוד בספר זה. עיי"ש מה שתרץ בזה. אפשר לומר שהיות ורווק הוא עולם התהו, הרי מן הנכון שילמד הרבה בכתבי הרמ"ק, שהם קבלת התהו ביחס לקבלת התיקון של האריז"ל.

ברכה למסיבת בת מצוה לבנות יעלת חן:

לכבוד בנות בת-המצוה תחי', מזל טוב! מזל טוב! בהגיעכן למצות. ההתחייבות במצות מעניקה ליהודי את הכח להתחבר לה' ולעם ישראל באמת, מצוה – לשון צוותא חדא.

בפרט הדבר מודגש בגיל בת-מצוה, בת יב. בפיוט "אחד מי יודע" נאמר "שנים עשר מי יודע... שנים עשר שבטיא...". המספר יב רומז ל-יב שבטי י"ה, עליהם נאמר "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל". יש כח מיוחד לבנות – בנות מצוה – לפעול את ה"יחד שבטי ישראל", שכל השבטים, כל הזרמים בעם ישראל, יתחברו יחד.

הדבר בא לידי ביטוי בדיון שבת

אנכי והילדים

המדר לילדי ישראל

כָּד פִּיֶּסָה, כָּד פִּיֶּסָה, כָּד פִּיֶּסָה!

יותר – את אבא או את אמא? ... אז
כִּינן שֶׁכֶּלֶן אֶהוּבוֹת עֲלֵינוּ – נִבְחַר אֶת
מִצְוֹת הָאֱהָבָה עֲצָמָה – אֶהְבֵּת ה'!
רְגַע אֶחָד! אֵיךְ בְּכָל אֶפְשָׁר לְצוּוֹת
עָלֵי לְאָהֶב? מוֹיִשֵׁי אָחִי אוֹהֵב אֲבֹטִיחַ
וְאֵנִי תָמִיד מֵעֲדִיף מְלוֹן, וְאֶצְלָנוּ הַכָּלֵל
בְּבֵית הוּא "עַל טַעַם וְעַל רִיחַ אֵין מָה
לְהִתְנַפֵּחַ", כָּל אֶחָד עִם מָה שֶׁהוּא אוֹהֵב,
וְזֶהוּ. אֲנִי אֵף פָּעַם לֹא מְנַסֶּה לְשַׁכְנַע
אוֹתוֹ בְּהַעֲדָפָה שְׁלִי. יַעֲזוֹד לִי? אָבֵל עַל
אֶהְבֵּת ה' יֵשׁ בְּתוֹרָה צוּוֵי מִפְּדָשׁ –
"וְאֶהְבֵּת!"

אֶחָד מֵהֶסְבְּרִים שֶׁמוֹבָאִים בְּחֻסֵּידוֹת
הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְדַעַת אֵיךְ לְקַרֵּא. אֲמַנֵּם
לְקַרֵּא אֶת הַפְּסוּק, גַּם בְּלִי נִקּוּד, יוֹדַע כָּל
אֶחָד, אָבֵל הַמְּנַגֵּינָה יְכוּלָה לְשַׁנּוֹת אֶת
כָּל הַמְּשָׁמְעוֹת. בְּמִקּוֹם צוּוֵי שֶׁ'נוֹחַת'

הַפְּרָשָׁה שֶׁלָּנוּ מְלֵאָה בְּחֻסֵּידוֹת!
נִפְגַּשׁ בָּהּ רְכוּז גָּדוֹל בְּמִיחָד שֶׁל
הַדְּרָכוֹת לְגַבֵּי הַקְּשָׁר שֶׁלָּנוּ עִם ה':
אֶת מִצְוֹת הָאֱמוּנָה בֵּה', יְסוּד הַתּוֹרָה
בְּלָה – "אֲנֹכִי הוּי' אֱלֹהֶיךָ"; אֶת
הַצּוּוֵי עַל שְׁלִילַת עֲבוּדָה זָרָה – "לֹא
יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי"; אֶת
מִצְוֹת הַהִפְרָה בְּאֶחָדוֹת ה' – "שִׁמַּע
יִשְׂרָאֵל הוּי' אֱלֹהֵינוּ הוּי' אֶחָד"; אֶת
מִצְוֹת אֶהְבֵּת ה' – "בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדֶךָ"; וְאֶת מִצְוֹת הַיִּרְאָה
מִפְּנֵי – "אֶת הוּי' אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאוֹתוֹ
תַעֲבֹד".

הָאֲמַת, קֶשֶׁה לִי לְהַחֲלִיט עַל אֵיזוֹ
מִקּוֹ נִדְבָר. כֶּלֶן אֶהוּבוֹת. זֶה מְזַפִּיר לִי אֶת
הַשְּׂאֵלָה הַמְּרַגֵּיזָה: "אֶת מִי אֶתָּה אוֹהֵב
לַע"נ חוּה שְׂרָה בַת ר' מִשָּׁה ע"ה נִכְתַּב ע"י הַרֵב שִׁילָה אוֹפֵן.

פני משיח צדקנו ("ויהי בישורון
מלך") בקרוב ממש אמן כן יהי
רצון.

כל השבטים יחד, לגלות את
"שער הכולל" בעבודת ה',
הדרך של כולנו יחד לקבל את

מעבירה נחלה משבט לשבט
(אחת הסבות לשמחת ט"ו
באב) – יש בכוחה ליחד את

להתגבר עליו ולנצח אותו. בכל פעם שמגיע היצר ומנסה להסיט אותי מהדרך הנכונה והטובה זהו סימן שה' נותן לי ברגע זה, יחד עם הנסיון, גם כח לגבר עליו. "מה הוא עומד פה באמצע הדרך? למה הוא חוסם אותי ומפריע?". זו ההרגשה בלב שלי כאשר אני נתקל בו. הדחיה שאני דוחה את היצר הרע מגלה עד כמה אני אוהב את ה'.

כֹּחַ וְנִסְיוֹן

כאשר אני מתפלל בכונה או מתגבר ולא טועם ממתק שאין עליו כשרות מהדרך אני אוהב את ה' מכל הלב, וזו מדרגה גדולה וחסובה, אבל יש אהבה לה' הרבה יותר גדולה. מהו הדבר היקר ביותר לאדם? החיים שלו. ומה יותר יקר מהחיים? ה' בעצמו. יהודי מוכן בכל רגע למסור את נפשו על קדוש השם, משום שאית ה' הוא אוהב יותר מכל דבר אחר.

נכון, לא כל אחד מאתנו התבקש להחליט האם להשתחוות לפסל או לקפץ לאש ולהשרף. אלו מקרים השמורים לאנשים גדולים ולזמנים מיוחדים, כמו אברהם אבינו בכבשן האש או רבי עקיבא ומסרקות הברזל, אבל כל אחד מאתנו יכול לקבל מהם דגמה טובה עד היכן מגיעה האהבה לה' ולשאב השראה וחשק לעצמו. אם אפשר לומר על החיים למען ה' האם לא אוכל להתגבר ואומר על הממתק?

עלי מלמעלה אני קורא אותו כאחול! מה הדרך הכי טוב שאני יכול לאחל ליהודי? שיזכה לאהבת ה'!

כֹּחַ לְהִבָּרֵךְ

עד היכן מגיעה האהבה לה'? חז"ל מלמדים אותנו מתוך הנאמר בתורה שלש מדרגות של אהבה – "בכל לבבך", "בכל נפשך" ו"בכל מאדך".

יש לי שתי אזנים, שתי עינים. גם ידים ורגלים יש לי שתיים, אבל לב יש לי רק אחד. אז למה כתוב בתורה שצריך לאהב את ה' עם כל הלבבות שלי – "בכל לבבך"? למה לא כתוב 'בלבך' או 'מלבך'?

חז"ל מלמדים אותנו כי הלב שלנו באמת חצוי לשניים. בחציו האחד, הימני, שוכן היצר הטוב, ואלו בחציו השני, השמאלי, שוכן היצר הרע. באה התורה ומלמדת אותנו כי את ה' יש לאהב עם שני היצרים השוכנים בתוך הלב! רגע־דגע, לאהב את ה' עם היצר הטוב אני מבין. בעקרון יש לי חשק לעשות מעשים טובים, ללמד תורה או לעזר לחב, אז מה שעלי לעשות הוא להגביר את החשק הזה ולפעל מכוחו כמה שיותר, עם כל הלב. זה נקרא לעבד את ה' עם היצר הטוב, אבל מה הפונה שעלי לעבד את ה' גם עם... היצר הרע?! הוא הרי מנסה תמיד להפריע לי!

לאהב את ה' עם היצר הרע פרוש

להגיע לרגע הגדול בו יוכל למסור את נפשו ולמות על קדוש השם. וכך היה, הוא למד והפיץ תורה עד שנאסר ונרצח באכזריות, תוך כְּדֵי שֶׁהוּא קוֹרֵא אֶת הַקְּרִיאָה הַנִּצְחִית "ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד". אָבֵל לְאַבְרָהָם אָבִינוּ הִיְתָה דֶרֶךְ שׁוֹנָה, הוּא כָּלֵל לֹא יִחַל לָרְגַע הַזֶּה. כְּמוֹכֵן, הוּא מוֹכֵן הִיְתָה לְמָסוֹר אֶת נַפְשׁוֹ בְּכָל רִגְעַ, הוּא גַם עָשָׂה זֹאת כְּשֶׁקֶפֶץ לְכַבֵּשׁ הָאֵשׁ שֶׁהִבְעִיר נִמְרוֹד הַרְשָׁע, אָבֵל לֹא עַל כֵּן הִיְתָה נְתוּנָה דַעְתּוֹ. מָה שֶׁהִטְרִיד אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ הוּא אֵיךְ אוֹכֵל לְפָרֶסֶם אֶת שֵׁם ה' בְּעוֹלָם? מָה עוֹד עָלֵי לַעֲשׂוֹת כְּדֵי שֶׁעוֹד אָדָם בְּעוֹלָם יֵאֱמִין בֵּה'?

שְׁנוֹזְפָה לְאַהֲבָה אֶת ה' בְּלִי גְבוּל וּבְכָל ה'מָאֵד!

שֶׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבָרָךְ!

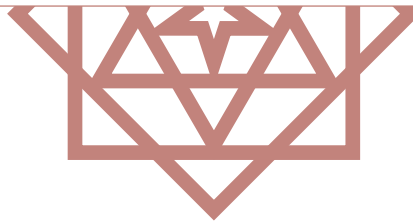
5?

כְּכֵן נִכְאֲרָךְ

הָאֵם יֵשׁ מְשֵׁהוּ יוֹתֵר גָּדוֹל מֵאֲשֶׁר לוֹתֵר עַל הַחַיִּים וְלְמָסוֹר אוֹתָם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם? מָה כְּבָר יְכוֹל לִהְיוֹת יוֹתֵר? הִיְתִי חוֹשֵׁב שְׂאִין, אָבֵל בַּפְּסוּק שְׁלָנוּ מוֹפִיעָה מִדְּרָגָה נוֹסֶפֶת שֶׁל אֶהְבֶּה לָהּ – "בְּכָל מָאֵד". מָה הַכּוֹנֵה שְׁצָרֶיךָ לְאַהֲבָה אֶת ה' עִם כָּל ה'מָאֵד' שְׁלִי?

'מָאֵד' פְּרוּשׁוֹ לֹא רַק כָּל מָה שְׂיֵשׁ לִי, אֲלֵא גַם כָּל מָה שְׂיֵהִיָּה לִי. לְאַהֲבָ אֶת ה' עִם ה'מָאֵד' שְׁלִי הַכּוֹנֵה לִהְיוֹת מוֹכֵן לַעֲשׂוֹת עֲבוּרוֹ כָּל מָה שְׂאֶתְבַּקֵּשׁ וּלְהַמְשִׁיךְ לְדַבֵּק בּוֹ גַם אִם יִקְרָה לִי מָה שְׂיִקְרָה. אִין לִי שׁוֹם מְשֻׁגַּם מָה בְּדִיוֹק יִקְרָה אָבֵל אֲנִי מוֹכֵן לְהַכֵּל. אֲנִי הוֹלֵךְ לַחַיּוֹת עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם!

מִסְתַּבֵּר שְׁלַחַיּוֹת כֵּן קֶשֶׁה לֹא פְּחוֹת מֵאֲשֶׁר לְמוֹת. רַבֵּי עֲקִיבָא חֲכָה כָּל יְמֵיו

על מה להתפלל קודם - פרנסה או תשובה?

אנחנו מתקרבים לסיומה של שנה לא פשוטה, וכולם מייחלים לשינוי. קודם כל, אנחנו רוצים תשועה לעם ישראל מהמצב הקשה הנוכחי – נצחון במלחמה, החזרה של כל החטופים, רפואה לפצועים ונחמה לאבלים.

ברובד העמוק אנחנו מייחלים לשינוי תודעה, רוח של תשובה ואחדות שתוליך את עם ישראל להתקדמות אמתית (והשיעור הראשון בגליון עוסק בשינוי התודעה הנדרש ביחס למלחמה). אבל אנחנו זקוקים גם לברכת ה' גם ב'דברים הקטנים', עד למצב הכלכלי (בדיוק הורידו לנו את דירוג האשראי...). כמובן, גם בחיים הפרטיים – אנחנו רוצים לעשות תשובה ושינוי, אבל טרודים בדאגות הפרנסה ומבקשים עליהן. מה בא קודם, התשובה או הפרנסה?

השיעור השני בגליון, העוסק בכוונות התפלה, מדבר על היחס בין הפרנסה לעבודת התשובה והתיקון של כל מה שפגמנו בו. מתברר שדווקא ברכת הפרנסה טומנת בחובה את היחס לכל שינוי-תיקון הזמן והיא ההקדמה גם לכוונות התיקון שבאות אחריה. יתכן אמנם שקשיי הפרנסה נובעים מהחטאים שלנו, וראוי היה שנעשה תשובה כדי לזכות לפרנסה, אבל אין לנו כח לכך. כדי לעשות תיקון אמת אנחנו זקוקים קודם כל לפרנסה ברווח, הן פרנסה גשמית והן פרנסה רוחנית, שמובנה תחושת יעוד ומימוש השליחות שלנו בחיים. לכן אנחנו פונים לה' – תן לנו פרנסה, ואחר כך עזור לנו לעשות תשובה!

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

